genos pertur[mas] uel animos discumbere praece
lebrium estam suam · & locis disiuncta · & mori
ibelet quippe requies · quinquagenari inu
· & quinquagenarius bis ducitur · ut ad cen
ia ergo prius analo quiescitur opere · ut post
gratione · alii quinquageni · alii autem centē
nonnulli · qui iam aprauis actibus habent
nulli qui aperuersis cogitationibus · habent
ici igitur · qua per uersis sepe huius mundi
orum sotialem unitam atq: concordiam perse
ur; Decuuitatibus fecerunt uiros gemere ·;
uiros · quia illos magis hereici extinguere
ibus per uiam dī · non fluxe cenet uiter
ii cum uulnus perfidie ingeri inparuulox
rr · semper ad clamorem & gemitus redeun
ima uulnerato rum clamauit · & dī inultū
negatur quippe anima uiatorum · cum fides
ubissiam hoc ipsum clamare est · dealie
ss inultum abire non patitur · quia & si
liquid fieri permittit · inultum tamen
· quod fieri iuste permisit; Quia & dere
dam quas inesse considerat · culpas per cum
na uiatica ferire non neglegit · in iustitiā
psi fuerunt rebelles luminis; Plerūq:
· recta quae sequi debeant · & cognoscere mem se
oscunt, Lumini ergo rebelles sunt · quia

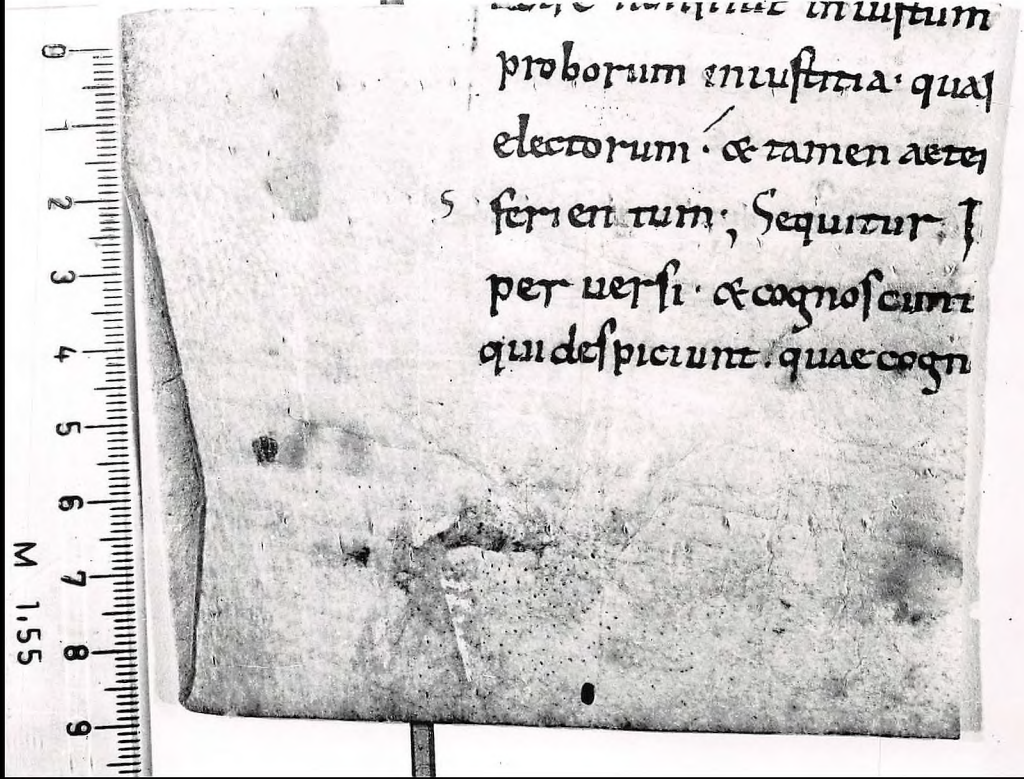
n. Hier.
n. Aug.

Halle UB. Fragm. 42 (a)

genos pertur[mal]uel annenos discumbere praece
lectum estam suam · & locis dissuncta · & mori
ibeler quippe requies · quinquagenari inu
& quinquagenarius bis ducitur · ut ad cen
ia ergo prius amalo quescitur opere · ut post
gratione alii quinquageni · alii autem cente
non nulli · qui iam apprauis actibus habent
nulli qui a peruersis cogitationibus · habent
ici igitur · quia peruersis spe huius mundi
orum sotialem unam aeq: concordiam per se
ur; Decuitatibus fecerunt uiros gemere ·
uiros · quia illos magis hereticis extinguere
ibus per uiam dī · non fluxe & ener uiret
ii cum uulnus perfidię ingeri inparmulox
rr · semper ad clamorem & gemitus redeunt,
ima uulneratorum clamauit · & dissimulati
netatur quippe anima iustorum · cum fides
uibus iam hoc ipsum clamare est · de alie
ss inultum abire non patitur · quia & si
liquid fieri permittit · inultum tamen
[illegible] inultum quod fieri iuste permisit; Quia & dere
proborum inustitia · quaedam quas inesse considerat · culpas per cum
electorum · & tamen aeterna iustitia ferire non negligit · inustitia
ferientium; Sequitur; Ipsi fuerunt rebelles luminis; Plerum
per uersi · & cognoscunt · recta quae sequi debeant · & tamen se
qui despiciunt quae cognoscunt, Lumini ergo rebelles sunt · qui

Hatte bibl. Tragu. 42 (c)

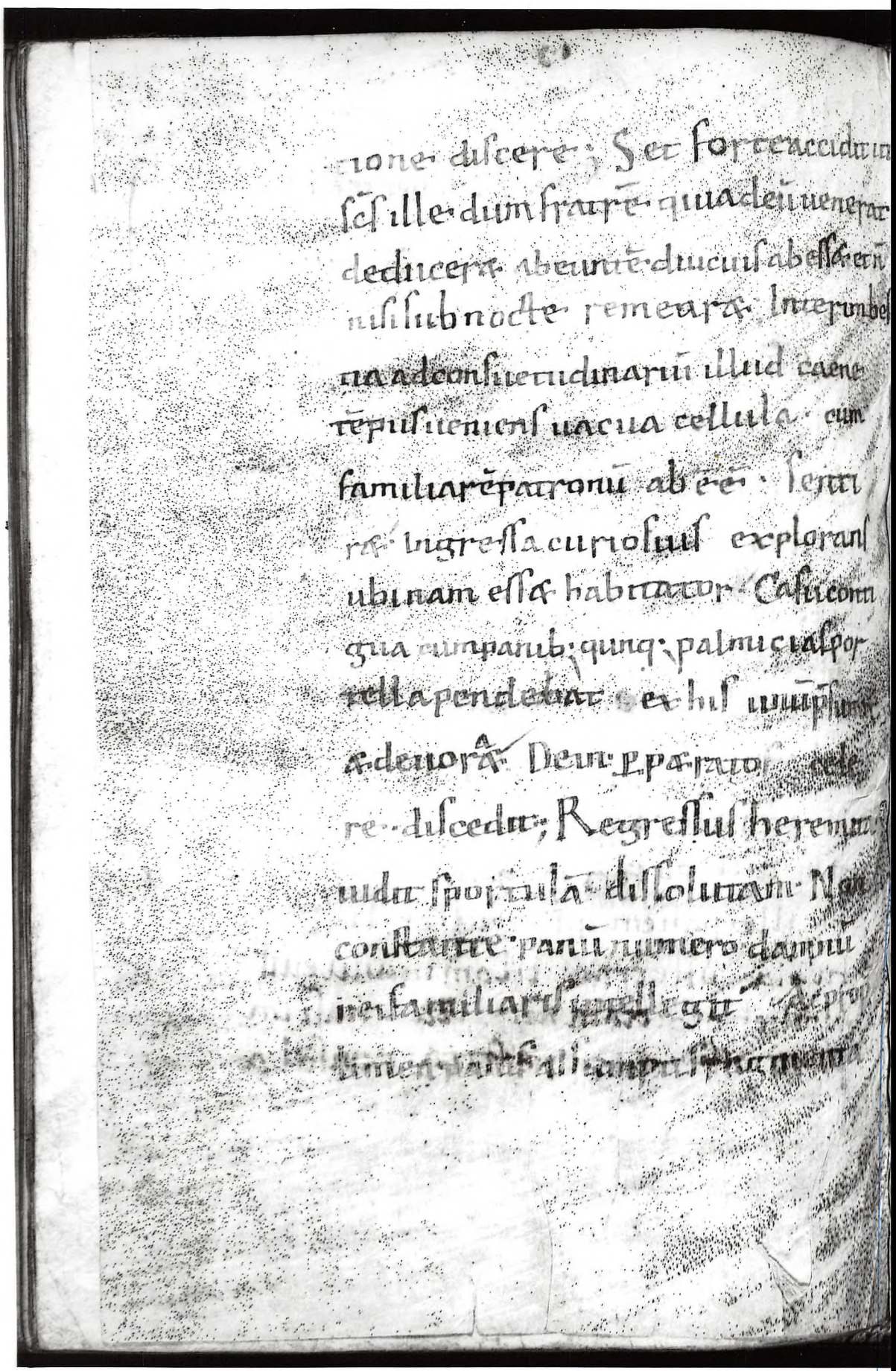
Halle UB. Fragm. 42 (6)

proborum ministria· qua
electorum· & tamen aeter
fer en tum; Sequitur. I
per uersi· & cognoscim
qui despiciunt· quae cogn

comedissa· abcessit; Nos hec inter
entes & adhuc tremente facile potu
imus expendere quanta in illo fide
rit⁹ & quanta in nobis essa infirmitas·
ALIVD AEQVESIOI LEO
VIRVO VIDI IN PARVO TVGVRIO
bqlio nonnisi unū recipi posse ha
bitantem De hoc illud ferebatur
quod ea lupa solita erat adstare ce
nanti· Nec facile um quam bestia
fallerent⁹ quin illi adlegtam nam
horam refectionis occurreret· Et
tam diu p̄o foribꝰ exspectare & do
nec ille panem quicunile sup
fussa offerret· Illam manū eius
lambere solitam atq; ita quasi um
plero officio· & prestita consola

Halle UB. Qc. 79, fol. 86r

Halle UB. Qc. 79, fol. 86v

DOMINICA QUINTA AN
TE NATALE DNI. LECTIO
SCI EVANGELII SECUN
DUM IOHANNEM

IN ILLO TEP.

CUM SUBLEVAS
SET OCULOS IHS. ET VI
disset quia multitudo
maxima uenit ad eum
dicit ad philippum; ℣
Unde ememus panes ut man
ducent hi. ℟ ET RELIQUA; ℣
Signa & mirabilia dni ac
saluatoris nri fris dilectis
simi. sicut euangelica nar
rat historia uere facta esse
credenda sunt; tamen mys
calem eius significationem sollicite ad
uitam et salutem credenti
um esse discutienda. Pro
inde psens sci euangelii lec
tio intenta est fide accedi
one scrutanda. Ait enim
, euangelista; Cum sublevasset ergo oculos ihs &
, uidisset quia multitudo max
, ima uenit ad eum. dicit
, ad philippum; Unde eme
, mus panes ut manducent
hi. ℟ Diuine pietatis hoc
indicium est. quia unde dice
cunctas ad se uenire queren
tibus. gratia misericordie
celestis occurrere consue
uit. & nequando errare
possint. lucem sps sui pbe
ad se currentibus. Unde sub
, ditur; Hoc autem dicebat
temptans eum. ipse enim
sciebat quid esset facturus.
, Respondit ei philippus;
Ducentorum denariorum
, panes non sufficiunt eis.
, ut unus quisq; modicum
quid accipiat; Prouide
, re; dispensatione dni
discipulis temptatis
non ut ipse aut nouerat

Gymnasium zu Quedlinburg
UNIV.- U. LANDESBIBLIOTHEK HALLE (SAALE)
Halle UB. Cod. Qu. 216, f. 1r

Halle

Ms. 216

fol. 1r

discere. sed ut discipulus
tarditatem suę fidei quam
nesciebat agnoscere & admira
culo facto se castigare; Non
enim dubitare debuerat pre
sente rerū omnium creatore.
qui educit panem de terra
paucorū posse facere dena
riorū panes sufficere mul
tas turbarum milib; ut
unusquisq; sufficienter
acciperet & saturatus
abiret; Tunc dicit ei unus
ex discipulis eius. andreas
frr sr. monis petri; Est pu
er unus hic. qui habet
quinq; panes hordeace
os & duos pisces; Sed hęc
quid sunt inter tantos.
Quinq; autē panes. hic
quinq; libri legis intelle
guntur. q̄ bene hordeacei
esse dicuntur. pp̄ter rusti
ciora legis dicta & argu
menta litterę. quę inte
riorem spiritalem intel
sensum quasi medullā ce
labant. quę in carne dns
ueniens spiritaliter intelle
genda sua gratia patefe
cit. & abundantiorem sen
su multiplicata. fideli
um eorum inde corda refi
cit. atq; ad pfectiora bone
uoluntatis opera puocat;
Duo autē pisces. psalmi & p
phetarū scripta intelleguntur. quę canendo & collo
quendo ecclesia xpi co
tidie sacramenta demon
strat; Dixit ergo ihs; facite
homines discumbere; Erat
autem foenū multū in loco;
Discubuerunt ergo uiri.
numero quasi quinq; milia;
foenum in quo dns discū
bere turbā pcepit. con
cupiscentia carnalis intel
ligitur. quam calcare ac
sibi subicere debet. omnis

Halle UB. Cod. Qu. 216, f. 1v

fol. 1v

discere. sed ut discipulus
tarditatem suę fidei quam
nesciebat agnoscere & admira
culo facto se castigare. Non
enim dubitare debuerat pre
sente rerũ omniũ creatore.
qui educit panem de terra
paucorũ posse facere dena
riorũ panes sufficere mul
tas turbarum milib; ut
unusquisq; sufficienter
acciperet & saturatus
abiret; Tunc dicit ei unus
ex discipulis eius. andreas
frr symonis petri; Est pu
er unus hic. qui habet
quinq; panes hordeace
os & duos pisces; Sed hęc
quid sunt inter tantos.
Quinq; autẽ panes. hic
quinq; libri legis intelle
guntur. q bene hordeacei
esse dicuntur. pptẽ rudi
tatem legis dicta & argu
menta literę. quę inte
riorem spiritalem intel
sensum quasi medullã ce
labant. quę in carne dñi
uentem spiritaliter intelle
genda sua gratia patefe
cit. & abundantiorem
sensu multiplicata fideli
um eorum inde corda refi
cit. atq; ad perfectiora bone
voluntatis opera provocat;
Duo autẽ pisces. psalmi & p
phetarũ scripta intelleguntur. quę canendo & collo
quendo ecclesia xpi co
tidie sacramenta demon
strat; Dixit ergo ihs facite
homines discumbere; Erat
autem fenũ multũ in loco;
Discubuerunt ergo viri
numero quasi quinq; milia;
Fenum in quo dñs discũ
bere turbã precepit. con
cupiscentia carnalis intel
ligitur. quam calcare ac
sibi subicere debet. omnis

Halle UB. Cod. Qu. 216, f. 1v

Halle

Ms. 216

fol. 1v

tassit conuestu uolunt ep̃t a ma
ltia sua Insidiatore eius; Ipse
tam scient omnia que uentu
ra essent de eo. Ideo Inhominis
Infirmitate. uuendi discipu
lis suis demonstrauit exem
plu: ut scirent nec se pecca
tu si aliquot temput oculis
se ꝑsequentiu subtraherent
Infidelib; furorem q; scele
ratoꝝ. latendo deuitarent.
ꝓpter opus bonu qd face
rent ad utilitatē ceteroꝝ:
Insca ꝑdicatione In ecclē
sia. ut & maiorem do fide
liu fructu afferrent si potu
issent. & isti saltē resipiscē
rent a malitia sua; Ideo etiā
am & ipse dns In passione
prudens orauit dicens;
Pater. si fieri potest. tran
seat a me calix iste; Ac sidi
cer &; Pat. si fieri potest. ut
hoc qd passurus sum predemp
tione hominu. n hoc ista gerent
misera faciat nudeoꝝ: ne sup
peccatu Infidelitatis & obp
brii qd In me cōmiserunt.
Addere cogantur etiā pecca
tu homicidii: ut etiam pal[illegible]
efficiatur salus & redempti
o mundi; Seq eoꝝ hoc misera
ꝓ nihilo ꝓpetrandu dicit.
fiat uoluntas tua; Non hu
me mana formido terrere qum
min patiar. ꝓpt qd formā
serui suscepi; Nos ergo dns
In passione sua uoluit erudi
re. ut sic In Ioseph didicimus
labores n timere. quos sustine
mus pxpō: tta mostis auctore
diabolū. uincere discam In xp̃o
xp̃s ergo pnob doluit In passi
one: qui pse nihil habuit ad
dolē &; Suscepit enim tristi
tiam humanā. ut nob suam
lētia largiretur; Et In hu
manitate qua suscepit e[illegible]
firmitate nra descendit ad
ad mostas eruna: ut nos sui

Halle UB. Cod. Qu. 216, f. 119v

Qu. 216

fol. 119v

qui spiritalibus alimentis
satiari desiderat. Ideft
qui sacro corpore & san
guine dñi ad salutem se
cupit alii sempiternam.
uel qui diuinis iugiter cupit
parere preceptis. quia om
nis caro fenum. & omnis
concupiscentia eius tam
quā flos foeni. Proinde
quisquis sacramenta dñi
cupit assumere. sup foenū
debet discūbere. Ideft cas
tigare corporis delectatio
nes. & semet ipsum seruitu
ti dñi subicere. & animā
suam sacro scā magistri xpi
doctrina reficere. Quinq;
milia ergo uiri qui discu
buerunt. significant eos.
qui quinq; corporis sensus.
ad seruitium dñi uolumtarie
cotidie student exercere.
Jam subdatur. Acceptis er
go panes dñs. & cū gratias
egisset. discubuit discūben
tibus. Similiter & ex piscibus
quantū uolebant. Egit quip
pe gratias dō xpō patri. ut
nos de perceptis eius muneribus.
ipsi semper gratias agere doce
at. & quantum ipse de nris
perfectibus. quantum de nrā
aeterna salute gaudeat in
amare. Ut autem saturati
sunt. dixit discipulis suis.
Colligite ergo que superant
fragmenta. ne pereant.
Collegerunt ergo. & impleue
runt duodecim cophinos
fragmentis. ex quinque
panibus hordeaceis que sup
fuerunt his qui manducaue
runt. Hoc profecto significat.
quia plerumq; sunt misteria
diuine scripture. que aut
gis non uult intelligi. sal
tem doctoribus breuiter expo
nenda. ad intelligendū. Hec
ergo necesse fi[t] ut manuale

Halle UB. Cod. Qu. 216, f. 2a

Qü. 216

fol. 2r

INCIPIT PRAEFATIO

DOMINANTE PER SAECULA

In finita omnium dominatore xpō saluatore
nrō creatore uniuersę creaturę. a. p. no incarna
tionis ipsius. DCCCXXVII. Indictione. V. Anno uero
XIII. imperii gloriosissimorū principū domni hludo
uuici augusti. xpianę religionis magni propaga
toris ć hlotharii caesaris filii ipsius. an sęgrisus.
nullis pcedentib; meritis. sed gratia omni poten
tis dī abba. pro amore bonę memoriae domni
Karoli magni imperatoris xpianorum atque
pcellentissimi ac pissimi domni hludouuici
augusti filii ipsius. sincera dilectione. ꝑ etnon
ć pclari hlotharii caesaris filii pissimi hludouuici
imperatoris. haec subter descripta ad unā unica
pitula. quae procul dubio q̄ ad scāe ecclesiae pro
fectū facta sunt. prouidi firmiter tenenda sunt
lege; fuerant nam q; quodam tempore pdicti
magni domni Karoli impr. ꝑ etnon ć nunc pfa
torū principum hoc in tempore domni pissimi
hludouuici augusti ć pclari hlotharii cesaris
ius sup inter uallā temporū ad xpianā religionē

rat. scilicet cum fructibus aliisq; emolumentis que
in medio tempore facta sunt. hyconomum aũ eccle.
prestare omne lucrum. qd ex se huiusmodi prohibita
alienatione senserit. ecclesiam damno effecerit.
ita ut in posterum hyconomus non sit. non solũ aũ
ipse. sed eciam successores ei teneant. siue ipse arthy-
conomus alienauerit. siue respiciens alienantem
ep̃m non prohibuerit: multo magis si consenserit.
Tabellionem aũ qui talia interdicta instrumenta con
scripsit. perpetuo exilio tradi oportet. magistratus
autem qui eadem instrumenta admiserunt. et ad offi
ciales qui operam dederunt. et monumenta mentimen
tur donationes. et ecclie alienationes actis interuenien
tibus confirmentur. non solũ magistratus. sed et ea
dignitate et facultatibus sui cedant. remittat aũ
constitutio ea que in p̃terito tempore acta sunt.
Excoepit aũ quosdam contractus. quos insequentib:
exponit capitulis. p quos ecclesiarũ immobiles
res alienari possunt. EXENODOCHIVM. id est locus
uenerabilis in quo peregrini suscipiuntur.
PTOCHOTROPHIVM. id est locus uenerabilis. in quo
pauperes et infirmi homines pascuntur.
NOSOCHOMIVM. id est locus uenerabilis. In quo egroti
homines curantur. ORPHANOTROPHIVM. id est locus
uenerabilis in quo parentibus orbati pueri pascunt.
GERONTHOMIVM. id est locus uenerabilis in quo paupe

Halle UB. Qu. Cod. 76, fol. 24v

temus uiam dño. Oratio dauid id·ē· oratio xpi quia ad patrē
mauit secundū quod homo·ē·adoratur uero secundū quod
in principio erat uerbum et eēt hic conspicimus exempla deuo
nis orandi illic clementē adiutorem duas in xpō naturas pfec
tas doceat nos pia huec oratio fideli prudentiq; confiteri hoc psal
mus secundus·ē· quioronionis titulo notatur: INCLINA
DNE AUREM TUAM ET EX audime· qm inops &
ego ex forma serui sicut facti sumus omps supplicat patri ut eius
exaudiatur oratio nam quod dic inclina ostendit quia se adip
sum ostendere non poterat humana condicio· Nam sicut in
iob maiestatem piissimus inclinaret· aurē enim dicit non ista
corporeā sed animam illum spiritalem quo peccatum uota cognoscit· Exau
dime dicit id est ut eius desideria compleant· dicendo enim egenum se eō & pa
uperē conditionem quam susceperat humanitatis ostendit quae ex se nihil ha
bere potest· Nisi quod largitate diuinitatis acciperet· Custodi ani mā meā
qm scs sū· iuxta fra gilitatē ad sūpti corporis ad patrē fundit oratione m
secundū deitatē uero scm sedicit sicut quandū dixerat ad
mosen· sci es tote qm ego scs sum· et respice quam salutari
nobis forma posita·ē· ille quisē uera citq; dixerat scm & amundi
inlecebris alienū saluum adhumanitate fieri depcatur· Ut nos instruer & salui
non esse inhumanis umbus constitim sed in dño patre omnipotente Mise
rere mei dñe quō adte clamabo tota die· Laetifica animā seruu
qm adte dñe animā leuaui· Unus atque id·ē· dns homo xpi
Hic misericordiā petit qui misericordiā donat docens sp seue
ran tiā depcationis pietatem dni modis omnib; imp & randa
sicut ipse in euangelio docet bonū ÷ orare et non deficere·
Nam cum dns tota die totaus uitq; tempus ostenditur ut pmu
ta tempora annorum q; circula quasi unius diei continuus
clamor·ē· monstratur iocundari petit animā suā fons hilar
tatis & origo laetitiae ab illa scilicet parte qua ex maria uirgi
natus·ē· lēta fieri petit animā suā qua non eā deorsum in cl

cumq die nonconuinuationem significat sed interuallatem poris
fuisse declarat quando urgebatur maximis uulneribus peccato
rum quando eum detestabilis premebat inimicus ut quasi subcru
delis tyra positio liberator piissimus subuenire INCLINA
AD ME AVREM TVAM; INQVA CVMQVE DIE INVOCA
VERO TE VELOCITER EXAVDI ME;
Multis quidem modis scia petitio est ut oratione pau
peris dns exaudire dignetur; que figura grece dicitur
epimone latine repetitio; Quotiens diuersis uerbis eade
dicitur subiectione sententia quod per hostrees uersus
a principio factum esse declaratur, Inclina aurem pre
be dicit auditum; Vnde & auris ipsa ab auditu dicta
quia onerant merita que se adipsum erigere potuissent;
Auris uero dni pro clementia ponitur quia preces supplicum
benignus exaudit; Nam cum totos audiat totos uideat so
los illos audire dicitur quibus prestare dignetur; Sequitur;
In quacumque die inuocauero te uelociter exau dime; Quan
tum se in humiliate penitens iste prona mente prostraue
rat tantum in ipsa sup plicatione crescebat; Nam dum prius
dixit & inclina ad me aurē tuam iam confidenti us p&a ut ce le
rius mereatur audiri; Nam qui uelocitatem postulat de
im p&ratione securus est;
QVIA DEFECERVNT SICVT FVMVS DIES MEI ET OSSA MEA
SICVT IN IGNIBRIXORIO CONTRIXA SUNT;
Subiunxit causam deprecationis suae ut illud orationum tam
singens desiderium miserarum cognoscerētur fuisse mul tōrum
& facilius benuolentiam pii iudicis obtinere & magnōrum cala
mitatum allegata necessitas; Fumum uidemus de flamma qui
dem egredi sed in auras liquidas tenuissime dissipari nec sub stan

Halle UB. Qu. Cod. 76, fol. 36v

Halle UB. Qc. Cod. 76, fol. 37r

tiaeiusmanę quam uis ex corporali incendio generatus esse. iudeatur. / Merito ergo dies peccatorū globis fumiferis exequantur. quos inuolutis actionibus decepti homines p̄diderunt. quae maxime ad superbiā mundi respiciunt que quanto plus extollitur tanto amplius euanescit. Iste enim pauperadumilitatem salutiferam xp̄i uehementer intentus erat. quidiabolicam arrogantiam superbiamque damnabat. Sequitur. & ossa mea sicut infrixorio. confrixa sunt sicut opinione prospera benemeritorum ossa. id est animis fortitudo pinguescit. quando eorum conscientia felici recordatione laetatur. Sicut dicit salomon. famabona inpinguat ossa. ita recordatione contraria peccatorum uirtus. tā quam frixa contrahitur. dum obloquutionibus hominum. & conscientiae suae iudicia grauiter expauescit. Siue hic frigitur peccator qm̄ futuros ignes incendiaque formidat. Nam quise pauescit arsurum. ipsius incendii terrore iam frigitur. Quaeri solet quid sibi uelit & quod talia sedicant paenitentes per p̄cr. qualia humana natura non preualet sustinere. Primū est. quod per exaggerationem ponitur magnitudo delicti bene potest intelligi. cuitanta satisfactio uidetur offerri. Deinde quod adnoua uitia nontrahuntur. quise depreteritis plurima debere cognoscunt. PERCUSSUSSUM SICUT FENUM ETARUIT CORMEUM. QUIA OBLITUSSUM MANDUCARE PANEM MEUM.

Per o[illegible]rationes humillimas beniuolentia iudicis. comparata uenit admiserarum suarum flebilem narrationem. utcito remedium sumeret. si passionem sum̄ pio medico nontacerent. Beneautem genus humanum. feno transitorio comparatur. quod & uiridatis habet laetitiam temporalem. & percussum facile sentit inuriam. Sic quamdiu inlegedn̄ mandatis que consistimus. tamquam uiridia fena uegetamur. Sedmox abeuntes prāceptis

ap

e. malitia quedae monum uelut quibusdam fluctibus
marum uoluntas instabilis conmouetur. Mare enim ip
dunt dum naufragare compellunt. qui adubiū non
llum undas inmanissimas pati. qui mergitur gurgite
atorum Mare quippe amarando dictum est quod semp
acrtdeat sedistinctissimnumerabiles nobis do con pre he
equiarenam maris & pluuiarum guttas enumerat &
mmino inconprehensibiles lin querit. ur quantitate
qualitatē definiunt. Demq: deers dicitur animal
silla & magna. qm interpsos & maiores esse nequi
robantur omnimodis & minores. Illic naues pertr
ibunt draco iste quem formasti adilludendum en Illic m
ndo scilicet quem superuus mare dixit Naues autem
nto significantur ecclesiae que periculosos fluctus
di plignum gloriosae crucis euadunt portantes po
s quisignisfiden crediderunt inhis naubus habitat
quisiacredentib; excitetur. dicit inmanissime tempestatiut
at etrequiescit. Sequitur. Draco iste quē formasti adillu
lumen. hicaperte diabolum significat. quiuere draco di
propter uenenū. hiquod euae primae mulieri pestiferis sua
uis inspirauit; Iste creatus bonus est. sicut ingenesi legi
fecit dis omnia uald ebona. Sed post quam sua uolun
peccauit. adeo ita formatus est. ut eu inludere & ur aban
s. quando propt̄ execrabilem peruersitatem natuadig
te priuatus est. Sicenim dicit dns inlibro iob. Nonē
t quam simileen factū sup terrā. adilludendum abange
neis. illuditur enim eis abangelis dī siue puristis simas in
pationes. ut qui creatus est ad obsequium dñi. sēdisu
tur peruersitatibus implicare. Siue magis illuditur.
ndo eis animae confitentium imperio superno depes
nosa potestate tolluntur. Illuditur & iam & aside

Bibl. Bod. Qu. Cod. 72 . fol. 59v

quo q̄ intempore oportuno. Uthon solum dñi creaturis
suis escam tribuat uerum & iam illam sub opportunita
te temporis largiatur. Volebat enim iob temptari & di
abolus. sed hoc non potuit efficere. nisi eum potestas do
minica permisisset. Nam & ille scis simus cognoscebat
sed ñi permissione temptari. & ad omnia respondebat. Dñs dedit dñs abstulit. sicut dño placuit ita factū
est. sit nom̄ dñi benedictum Haec est enim uera fir
maq; sententia. quod in dñi uoluntate sicut dictū
est cuncta sint posita. Dante te illis colligent aperien
te te manu tuam uniuersa replebuntur ubertā
te. Adhuc inexponenda superiore sententia pse
uerat. ut cum diabolica iniquitate uexamur. nonil
lum credamus hoc ex sua potestate praesumere. sed

Halle UB. Qu. Cod. 76 fol. 60

abipsis quoq; hominibus possit illudi. Inuoca quillū calcat. & incipis nonnimirū qui deuorat
scriptum est enī. Super aspidē & basiliscū ambulabis,

Hafn. Ub. Cod. Gc. 76. f. 60r

60

Lubus uiris dum incentiua uitiorum eius de stabili hor
rore se fugiunt. Audis draconem. sed non omnino timeas a
trocem. Sic enim formatus est ut ei bene ficio dñi, & conculcabis
leonem & draconem. Omnia ad te expectant ut de illis escam
intempore oportuno. Uersus iste uelud significat. quod &
alibi dictum est. In uoluntate tua dñe uniuersa sunt posita.
& non est qui possit resistere uoluntati tuae; Nam cum dicit
omnia ostendit qm uniuersa dī nutu uiuunt. quo & auctore
creata sunt. nam & draco spiritalis cuius esca hominum decep
tio est. nisi dño p mittente. non praeualē quicquam sua po
testate pficere. Dī enim quem pro malis suis abicit. fit diabo
li pabulum. Qua propter si in escam inimici nolumus da
ri. non debemus esse terreni. Quia sic in principio male
dictus est ut terram comedat. sicut scriptum est. Super
pectus tuum & uentrē gradieris. & terram comedes omni
bus diebus uitae tuae. qd si misericordia dñi celestes efficia
mur ab esca diaboli omnimodis reddimur alieni. Addit

Hic enim per quandam propositionem dicuntur insumma
gestasum · ceterum · quemadmodum singulatim factisim consé
nter exponi; Conuertit cor eorum ut odirent populum eius·
olum facerent inseruos eius; Venit ad quartam partem ubiae
nos memorat hebreus inuidiam habuisse saeuissimam · atque eos
ribus subiecisse durissimis; Praestando enim felicia populo ista he
o conuertit dns ad odium · & dolos cor ae gptiorum; Non quia ip
li auctor est · sed praestando aliis beneficia mentes excitauit ob
as · Necesse est enim ut scelerati hominis alienis prosperis intum
quise norunt merere · non posse similia sicut insacrificiis cain &
factum est · quando uniusq; sacrificium respuit · alterius libentes
pit · Sequitur · & dolum facerent inseruos eius · consequens erat
t conceptum odium sequens populus ad dolosas machinas per
r& · Illud enim significat quando eis late res facere praecepe
· & prolabo regeminando negata sum palae g · & cetera quae in
gusto modo dominatu plebis hebreorum dño deuota sustinu
t mos sen seruum suum & aaron quem elegit ipsum · Istos ad
bem quasi quos dã testes · constat ad ño destinatos ut populum
tum abire permisisset & inlaesum · Omnes timabilis pietas omni po
b homine fragili p&ebat fieri · cuius ordinationi anulla cre
potebat obuiare · ut reuera nos infirmos doceat quamodera
nere debeamus · quando uoluntates suas creator scs substa
nencia peregisse cognoscitur · Intendamus quoq; & istud ge
tionis scripturę diuinae ee proprium · sufficerat enim dici
legit · sed addidit ipsum · ut hoc quoq; euidentius explana

Halle UB. Qu. Cod. 76, fol. 68r

Halle UB. Qu. Cod. 76, fol 142r

ur aconiugatis. Aperite mihi portas iustitiae & ingre
eas confitebor dño populus ille fidelium uenit ad ter
sectionem hierusalem cupiens introire. ianuas eius
uore spirituali sibi postulat aperiri: quibus ergo dici
aperite. nisi prophetis atque apostolis. qui caelorum
es mysticis uirtutibus acceperunt. phasenim doctri
ianuas introducti. intus iam positi. ueraciter dño con
nur. ceterum quicquid extra ecclesiam catholicam ge
r. nequaquam dñi laudibus applicatur. Bene autem
gorias prophetae atque apti. portae appellatae
t. portae enim dictae sunt. p quas uirtualia ciuitati
mportantur. sic & pillos animarum pabula constat
ta Haec porta dñi iusti intrabunt p eam. cum superi
xerit portas. quaerendum est quare hic portam
it ponere numero singulari. Scilicet ut designar &
phetas atque apostolos ianuas quidem ee caelorum sed
omnes ad unam posse p ducere. quia uniuersae consti
nt. ad dñm intromittere saluatorem. qui & porta
est appellari. sicut ipse in euangelio dicit. ego sum
ium ouium & cetera. Sequitur iusti intrabunt pere
& hoc quoque subtiliter inquiramus. cur superius
erit portas & hic posuit iusti intrabunt p eam. Signi
cans mihi uidetur iam non scripturas diuinas p quas
nseunt & in iusti. sed illam hierusalem quae porta
& dñm saluatorem. p quem iusti tantum homines
roibunt. quod bene utrumque complexus est. ut
um & illud futurum scti significare uideretur. con
ebor tibi dñe. qm exaudisti me & factus es mihi in sa

Halle UB. Hs. Cod. 8°
Lat. 181

dictū est sinite parvulos venire ad me. talium enī regnū caelorum.
ipsis enī hic praestat purū (at q; immocentissimū intellectū quib;
ibi aeternū do natus est praemium. Os meum aperui & attraxi spī
quia mandata tua desi derabā. Si hoc ad litterā uelis aduertere cō
sue&udo loquentis expressa est. prius enī os aperitur spūs contra hi
tur ac deinde insonū uocis lingua mobilitas adhibe&ur. si uero spi
ri talit ut oporte& intelligas. os dic. mentis introitū. quitunc ape
ritur. quando aliquid discere festinamus. Adtrahit autē spūs cum iā mu
nere diuino salutaris desiderij compleatur affectū & incipit firma:
mente uelle quod ante pgratiā tamendm uisus est appetisse. & prius
ergo oscor dissuiinfirmus. & parvulus & adtraxit spūm idest uirtute
faciendi quam pse non poterat adipisci. Sed ut hoc magis adintelligi
tiae bonum. non adloquendi officiū cognoscas esse praemissum. Sequi
tur quia mandata tua desiderabam. Ardorem siquidem uolū pratis prae

missit. ut postea omnia quae ex
quiquippe non poterat ut prius seducere & locuturu & postea desiderare
quae prosum. Aspice in me & miserere mei secundu iudiciu dilige ntiu
nomen tuu. Fre quenter dn̄i aspicit natus saepius intuetur ut pe
dat sicut sodoma respexit & gomorram sicut castra aegyptiorum.
Aspicit & ia propitius sicut in muneribus fecit abel. Respexquoq
fup filios pauperu & non spreuit praeceseoru & ideo ne impar
te suscipere ut aduersam statim subiunxit. & miserere mei.
merito sicut sepe memoratum est misericordia dicitur quia mi
seris largapietate presta tur. Nec solu hic haesit fusa prae cati
sed addidit. secundu iudiciu diligentiu nomentuum. iudiciu quip
pe est dn̄i. ut nomen suu diligentibus misericordiae largatu
auxiliu. ne expectatio fideliu decipiatur quae ipsius semp con
sideratione suscepit. Gressus meos dirige secundu eloquiu tuu
& non dominetur mei omnis iniustitia Gressus meos. sicut
ficat motus animae. na sicut pistos de loco ad locu tran

Halle UB. Qu. Cod. 76, fol. 189r

dictū est initiū sapientiae timor dñi. ita & hic locutionem
formatus est. principium uerborū tuorū ueritas. & qm
erat quod in principio gestū est sequitur & illud. quod post
finis finem constat esse faciendum quando iudicia dñi
terno saeculo p manebunt. Dic enim iustis uenite benedicti
patris mei p cipite regnum quod uobis paratum est a bmi
undi. In pnis autē dicturus est. ite in ignem aeternum qui
tus est diabolo & angelis eius. quae iudicia iustitiae ipsi
unt sine dubitatione pp&ua quando sententiā eius nec
us alii quod mutabit nec resulla subuertit. Si cinnio
i & initia nrae fidei. & adhuc uentū concluſit. xxcisin
cipes p secuti sunt me gratis & auersi sunt formida unt
ne um. Uicerimā primā litteram scōrū cōsonū in gredi
n quap secutiones saeculorum. caritate dñi. sibi dicites
atissimas. Septies. sequoq; in die laudes dño dixisse com
orat. cui & ia una suas notasse se profitetur. principes hic
. p secuto res debemus accipere. quicruentas xpianorū
utiones regnantiū auctoritate fecerunt sicut predic
t. tradent uos in synagogis suis & flagellabunt uos & an
eges & praesides stabitis propter me in testamoniū illis & gen
icem & diabolū principem dicimus. qui sibi primatū
lem b: uindicaunt. gratis. quia nullū uexat religio xpi
sed magis precepto dominico pro omnibus orat.
nituntur in compescere affligere. Scriptum est
orate p inimicis uris. bene facite his qui oderunt uos

NCIPIT PSALMUS· CXVIIII·CANTI
IM GRADUUM· Noui quidem tituli & mirabiles
hoantur· sed in psalmis superioribus explanationem reperti
t· Ut beatitudinem fidelium populorum· quam ille unica mercedis
ie & ate cantauit· istam sacramentum noui & ueteris testamenti ordinatis·
ndecim gradibus explicarent· Septenarius enim numerus· sicut saepe
tum est· significat ebdomadam propter sabbatum ueteris testamenti· oc
arius dominicum diem· in quo dñm resurrexisse manifestum est· quod ad no
m pertinet testamentum· quasi mul iuncta· quintum decim̃ numerum com
ri noscuntur· Inchoata saeculi renuntiatione· qm̃ mundanas conuersatione
n quam malorum suorum grauamen exhorruit· hinc quibusdam merito
n gradibus· ascendens ad perfectam atque aeternam dñi peruenit caritatem·
e in sum mouit tantum fastigio noscitur collocata· quod suo loco euidentius
plicamus· Illud tamen aestimo commonendum· quod diuina gratia con
ne· uaria significatione mercedum· & in istis psalmis quindecim gradus po
ntur· sicut in illo templo hierusolimitano quod salomone notum est fuis
per fectum ut praesens ordo psalmorum & in illa constructione pra
uratus uidetur esse praedictus· Terrena siquidem illa fabrica·
lestis templi similitudinem gestare uidebatur· qua propter cum
dus audiuimus in psalmis· non terrenum aut corporeis gressibus·
eundum nobis aliquid suspicemur· sed mentis accipiamus ascensu
to enim praemissum· ē· canticum· ut hoc potius ad animae prouec
n applicare debeamus· Sed gradus iste humilitatis est ascensus· con
sio peccatorum· sicut in octogesimo tertio psalmo dictum est·
scensus in corde eius disposuit in conualle lacrimarum· Sic enim
os grados ascendere meremur· si prodeluctus nostras prostrati·
no iugiter supplicemus· Sciendum est autem quod gradus iste
scensum tantum non & um putentur habere discensum· Nam quo
os cantica graduum uocamus· apud grecos· odeton anabathmon·
situm esse cognoscitur· Significans gradosiste tantum ad super
tendentes· qua propter um beatorum esse credendi sunt·
ui praestante dño· nulla possunt deceptione submergi· Unde

Halle UB. Ms. Cod. 7, fol. 196a

nter pra&tionum nequitias transferuntur. Cum inde quoq; fuer
iuuante superati. ad sofistarum stroüsias l'sucias conuersutias calumpnias quecor
nstabiles quaradicem neque unt habere ueritatis. Sicuero
o aspernis odoribus comparata sunt. quae simpliciumcordafoe
mone decipiunt. Oues eorum faetosae abundantes inegressibus s
magis ad litteram congruentur accipimus. quia propositum p
&ae est talis ostendere caduca tantum & temporalia possider
fe&osum uidentur habere peculium. dum ipsi fide steriles esse
ceantur. Abundans quippe dictus est. abunda qualire dum
a quoque pecora quae habere cernuntur. Non dixit eos imi
essibus sed inegressibus possidere quia totum abesse
tur. quando ipsi quo stus fidu que. per turpe esse monstran
r. Boues eorum erat m pertine si none st ruina macerae
que transitus neque mmm clamor in platei eorum. hic
fluens facultas ostenditur. quorum boues non assiduo labo
e macru sed diliciosa ociositate pinguissimi sunt. sed ipsi
tate tenues at que erumnee monstrantur. Sequitur. non
t ruina macerae. Adhuc felicitas describitur impior
uae tamen in rebus transitoriis ee conuincitur. Nace
n est est. pariest ex sola compositione saxorum. quia ut uine
feludit. aut hortorum culta communit. Qua propter
orum commemoratur tanta prosperitas. ut nec ipsa
uant. quae in aliqua mutatem uidentur erecta

Hessische UB. Qu. Cod. 76, fol. 299r

Marci .i. necat̃ sub ꝑsid uiii ẽ
Marci bt dies xxxi t xxx
Marcii Donati oꝛ. E

Apt x ẽ undeno a fine mnat
Dies bt xxx. t xxviii
G plus Quintani oꝛ.

xi	A	iiii	
xix	B	iii	
viii	C	ii	Ambrosii epi. ip.
	D	ſſ o n	E
xvi	E	viii	d
v	F	vii	d
	G	vi	d
xiii	A	v	d
	B	iiii	d
	C	iii	d Leonis pp. im.
x	D	ii	d
	E	j d v s	Eufemie v aũ.
xviiſ		xviii	kl Nan Tyburtii r Val
vii	G	xvii	f
	A	xvi	f Anacleti pp
xv	B	xv	f
iii	C	xiiii	k Eleutherii r soc ei.
	D	xiii	
xii	E	xii	f Victoris pp.
i	F	xi	f
	G	x	k
ix	A	viii	f Georgii mr. ip.
	B	viii	f
xviiſ		vii	f Marci euglistę ip.
vi	D	vi	k Clem pp r mr ip.
	E	v	f Qu cod 125
xiiiſ		iii	f Vitalis mr
iii	G	iii	f
	A	ii	k Quirini mr

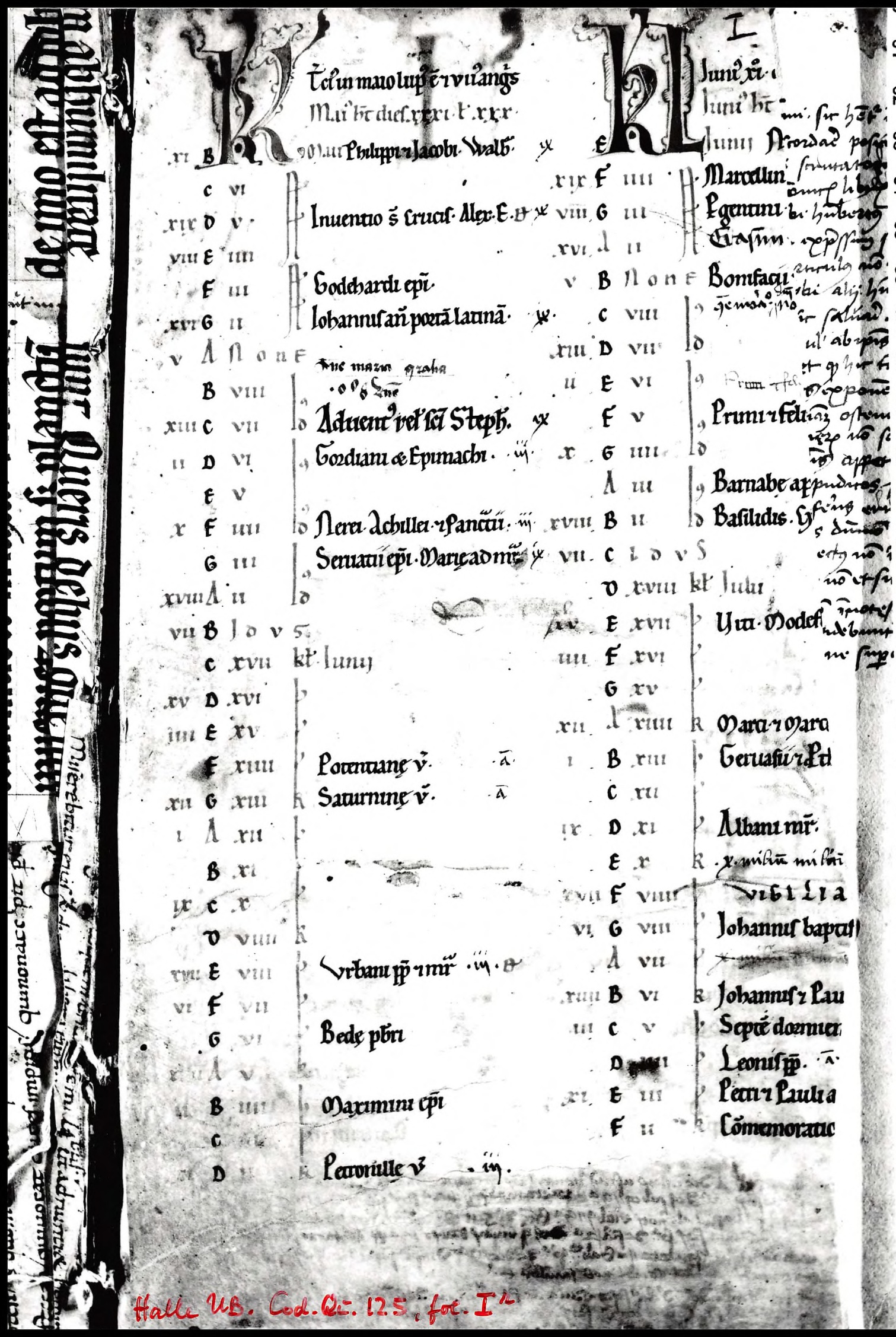
kl Aprilis
Gertrudis v. ip.
Benedicti abbis
Annunciatio dnica ip.
Lungeri epi
Resurrectio dni

kam sapientiam. q
uiuo illuc perunt pace.

Pecuę r felicitatis aũ.
Gregorii pp ip.

Deus qui
Deus qui pro nostre
me virtute ab hostis
Dopus eius
mea

Halle U.B.

sione & meam maturitate & corporum indulgentiam consequi
pitatem. p. XIIII. Kt. Iul. NAT. SCOR. MARTI. ET MARCELLI
Salus autem ultorum adhuc & protectorum nostrorum est in tempore tribulationis. Ps. Nolite emulari. ANT
Oblata sit omnipotens deus, ut qui sanctorum martyrum tuorum marci & marcelliani natalicia
celebramus. ascunctis malis imminentibus quę inter cessione liberemur. p. EPTA Lingua sapientium. R. Animam tuam. V. Alt. Scitum. EUGT Simulabo.
Munera domine tibi dicata sanctifica & interceden SECR OF Animam tuam.
tub. sanctus tuus marco. & marcelliano. p. eadem nos placata tuus indulgentia. p. dnm. COM. Mundi deus ut beati qui unigenitum tuum mundi salvatorem tibi cum gaudio
ueniunt merito. possideant preparatum regnum. ubi nos esse cupimus. POST CO
Salutaris tui domine munere sanctam. supplices exoramus; ut quorum
rum letamur gustu. renovemur effectu. p. XIII. Kt. Iul.
Locuta est dominus pacem in plebem suam & super sanctos suos & convertentur NAT SCOR. GERVASI. E
qui convertuntur ad ipsum. Ps. Benedixisti domine terram tuam; TAS
Os quinos annua sanctorum tuorum gervasii & protasii sollemnitate letificas. concede propitius; ut quorum gaudemus meritis. ascendatur exemplis. p. dnm. EPTA Justi in perpetuum
R. Gloriosus dominus in sanctis. Alt Exultabunt. EUGT Videns turbas dixit. OF Letamini
Oblatis sit dne placare muneribus & interceden SECR
tub. sanctus tuus. gervasio protasio. ascunctis nos defende
Per christum dominum nostrum; Pro cunctis nostris periculis. p. dnm.
nis confessione beatorum martyrum gervasius & protasius passi. in celesti regione eternus perfruuntur gaudiis. & eorum sollemni recordatione. ecclesia religiosis exultat officiis. et ideo; CO Posuerunt mortalia. Sanctorum
Nec nos communio dne purget a crimine & interceden tub:

KÖNIGFRIED UNIVERS. ZU HALLE

Ye 2° 24

Halle UB. Ye 2° 24

Halle UB.

Yè 2° 43
vord. Spiegel

cione passionis tue mirabilia suscitasti· concede nobis
lis lignipretio expiare uno suffragio consequamur· qui
uiuis & regnas dñs LICET ꝑ ARTI· AD COLOSSENSES
ꝶS· Inxpo habitat omis plenitudo diuinitatis corpo
raliter; Et estis in illo repleti· qui est caput omis prin
cipatus· & potestatis; In quo & circumcisi estis circūcisi
one non manufacta· in expoliacione corporis carnis·
circūcisione xpi; Consepulti ei in baptismo· in quo &
resurrexistis ꝑ fidē operacionis dī· qui suscitauit illū
a mortuis; Et uos cū mortui essetis delictis· & ꝓputio car
nis ure· conuiuificauit cū illo donans nob oīa delicta·
Delens qd aduersus nos erat· cyrographum decreti· quod
contrarium nobis; Et ipsum tulit de medio· affigens illud
ei· expolians principatus & potestates· traduxit confi
denter; triumphans illos· in semet ipso·
SEQUENTIA
In illo tpe· dixit ihs discipulis suis; simile est regnum ce
lorum Thesauro· Regi misso· qui
SECR
Sacrificium dne qd immolamus placatus intende· de
omnibus cunctis bellorum nr quesumus & uexillū sce crucis
tue adcommendas potestates saluum famulum
nostrum; prece cuius se gubernari & tueri
ꝑ ꝑ dñm

Halle UB.
Ye 2°/43
Vorderspiegel

Ye 2043

[redacted]

[illegible] gustū aflerruisse de dis eos ramus · q crucis lignū adpara
[illegible] redeamus; q quē [illegible] POSTCŌ
Rspicet altionis celsitū [illegible] poculo preveram [illegible]
[illegible] malignē defendas quos lignū tē crucis signauit
[illegible] signaculo salutifero munitos [illegible]
II. NŌ. OBĪ. NATALE. SCI IOHANNIS. ANTE. PORTĀ LATINAS.
Deus qui conspicis quia nos undiq; malis nris urgemur · ppta
[illegible] beati iohannis apli tui et evāgeliste gloriosa nos precibus
[illegible] assidue pro nob; et suscepti sacr celestib; SECR
[illegible] mysteriis ecclesiam tuam quesumus · POSTCŌ
[illegible] celestis alimonie pane celesti saturati q̄sumus dne · ut nam · p dnm
VI. ID. OBĪ. NAT. SCORŪ GORDIANI. ATQ. EPIMACHI. MM.
Deus qui nos diē quibus corū martirium natale gordiani atq; epi
machi festa colimus · eorum apud te intercessionibus adiuuari
mur · p dnm IPSA [illegible] Ad Missam [illegible]
[illegible] OFF.
[illegible] beatorū martirū · gordiani · atq; epi SECR
[illegible] dicata mysteria benignus assume · et ad perpetuū nobis
[illegible] subsidiū · p [illegible] POSTCŌ
Quos celestia dona pascunt · quesumus · ut eosdem · seruis tuis
[illegible] · et dona · atq; ora · et ubiq; contra oīa aduersa munia · p
III. ID. OBĪ. NAT. SCORŪ. NEREI. ET ACHILLEI. ATQ. PANCRATII
[illegible] martirum · tuorum · nerei · et achillei · PS
[illegible] pancratium · tuorum · quesumus dne · beata sollemnitas · et no dignos reddat
[illegible] · ut cuius [illegible] ALIA [illegible] obsequio · p

98 Codex Ms. Pergamen. Ye. 1443.
2 1 Alph.

Hale ms.

Halle UB.
Ye 2° 43
Vorders: gel

Halle UB. Ye 2° 43 Hintuspiegel

...ubi rare, ffic...; ut p̄ tua despicientes que dq; mat...
...sum libera exercerat caritatē p; SECRETA
...icut gloriam christe potencie munera p̄ceps offerat testan
...tur sanctos effectū dne tue salutis impendam p̄
...A tuis Beati ut martirio gloriantes; Cui admixti
...dam gratiā interna adhuc corpore & mente dū ut [illegible]
...maturius p̄ se currere nomen celeriter ut tuam fidei & pacien
...cie fortitudine tribuisti; ut se constancia parvulus & cum
...a verba supplicia nec sensu posse[nt] terrere nec [illegible]
...glorioſior fieret & coronam martirii; & ideo; POSTCO
...ffectū dne benedictionis sollēnis ecclesie ut p̄ intercessionē sanctorum
...me dicta sacramenta & corporibus nris p̄sit & mentibus p̄;
...Q̄s quorum ineffabilis mag[nitudo] [illegible]
...nitudine pietatis beatū iustinū etate parvulum magnum
...fidei atq; martirii fecisti dacs. in quorum passionis gloriam
...ferimus hec quoq; innocentiam imitemur; p dm SECR
...Cooperiseri cors dns munera que uobis mia & laudem gratiarum
...beatissimo martiri collata offerimus ut ea sanctificantes unige
...nitum corpus & sanguis fiam & placeno nos meus corpore
...mitate tribue ihc p̄tem p̄ manentē p dm PRFAT
...Aternitatis dne nostrā magnificentiā dne laudemus dū gloriosus collandare; Qui beatos iustinum martirē preclarum
...ptis maiestatis confessione p̄ parvum sanguinem exultantes
...effunderat & gloriosi palmā trium pbr. & martirii coro
...ne dne participatione mutuā POCO [illegible]māpmerum; Et da
...ut beatus iustinus sollicitudinē [illegible]

Halle UB
Ye 2° 43
Hintenspiegel

Ye 2° 43 hinterer Spiegel

50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78

Universitäts- u. Landesbibliothek Halle/S.

Halle Ye 2° 43

Halle UB
Ye 2° 43
Hintersp eyel

möglichst genau bekannt zu machen sind, können einzelne in ihrem mittelhochdeutschen Wortlaute mitgeteilt werden. Bei den Werken der späteren Jahrhunderte ist gleichfalls überall das Bedeutsame herauszuheben und als solchen, bei dem eine Mitteilung von Proben besonders erforderlich ist, will ich ausdrücklich Klopstock nennen, dessen Dichtungen der Schüler von selber nicht gern zu lesen pflegt, aber doch, wenn sie ihm vorgelesen werden, mit Interesse hört und bei einer eingehenden Kennzeichnung ihrer relativen und absoluten Bedeutung auch würdigen lernt. Allerdings denke ich dabei fast nur an die Oden; denn für den Messias, von dessen ersten Gesängen bekanntlich zu ihrer Zeit eine größere Wirkung ausgegangen ist, kann man trotz aller Versuche, die man damit in neuerer Zeit gemacht hat, keinen mehr erwärmen wollen und muß sich also damit begnügen, von ihm zu berichten und seine Eigenart durch ganz wenige Proben zu beleuchten; von den Bardieten und den geistlichen Trauerspielen gilt selbstverständlich dasselbe und in einem erhöhten Maße. Der dramatischen Literatur kann man, nachdem man natürlich die Geschichte ihrer Entstehung und Entwicklung durch die mancherlei Hemmnisse und ausländischen Einflüsse hindurch gegeben hat, erst von den Meisterwerken Lessings an eine eingehendere Betrachtung widmen, aber man muß hier unter Bezugnahme auf den vorangegangenen wie den nebenhergehenden Unterricht, von welchem letzteren nachher die Rede sein soll, die Kenntnis des Inhalts unserer klassischen Dramen einschließlich des ersten Teiles des Faust voraussetzen und sich ihrer höchstens durch gelegentliche knappe Fragen vergewissern, damit man sich neben der Würdigung der Persönlichkeiten auch derjenigen ihrer Werke in ausreichendem Umfange widmen und dadurch grundlegende ästhetische Direktiven geben könne. Bei den hervorragendsten Prosaschriften der Klassiker genügt in den Literaturgeschichtsstunden, wie bei den lyrischen Dichtungen, eine kurze Charakteristik und historische Würdigung, alles weitere gehört den Lektürestunden an. Der Literatur des neunzehnten Jahrhunderts kann aus zwei Gründen nur eine geringe Zeit zugewiesen werden: einmal bleibt bei der Notwendigkeit einer ausführlichen Behandlung der klassischen Literatur nur eine beschränkte Stundenzahl für sie übrig und zweitens darf sie auch deshalb noch keinen besonders großen Raum beanspruchen, weil sie für uns noch nicht dazu angetan ist, bereits der Gegenstand

einer objektiven historischen Betrachtung zu werden, und man noch nicht die bestimmten Fäden deutlich genug zu erkennen vermag, die von ihr auf den späteren Entwicklungsgang hinweisen, und weil sie auch, mit absolutem Maße gemessen, zwar viele ungemein interessante und für die Kulturentwicklung bedeutsame, aber nur sehr wenige allgemein als wertvoll und dauernd anerkannte Erzeugnisse aufweist. Darnach kann also die ihr zugemessene Zeit nur von geringer Ausdehnung sein, indessen können bei ihr die von den Schülern zu haltenden Vorträge ergänzend eintreten; in welcher Weise, soll später erörtert werden.

Während der Literaturgeschichtsstunden haben die Schüler möglichst genau nachzuschreiben, wozu sie zuerst, soweit es noch nötig sein sollte, durch ein Diktieren des aufzuzeichnenden Stoffes angeleitet werden können; die Hefte müssen von Zeit zu Zeit auf ihr Aussehen und ihre Vollständigkeit geprüft werden. Dem Nachschreiben hat man freilich schon öfter allerlei Schlimmes nachgesagt und von ihm namentlich eine Ertötung der eigentlichen Aufmerksamkeit durch die mechanische Verrichtung, eine Verschlechterung der Handschrift und eine Entstellung des Vorgetragenen durch Hörfehler befürchtet. Was die Aufmerksamkeit betrifft, so möchte ich eher das Gegenteil behaupten: beim Nachschreiben dürfen die Gedanken gar nicht so abschweifen, wie es beim bloßen Zuhören geschehen kann; wenn sie das tuen, rächt es sich durch eine Ungenauigkeit der Nachschrift und diese kann ihrerseits bei den Wiederholungen unangenehme Folgen haben; übrigens wird die Tätigkeit des Schreibens — und so wird auch die Gefahr einer Ermüdung vermieden — auch häufig durch Fragen und durch kleine Exkurse, die an die Fragen und Antworten geknüpft werden, sowie durch die Vorlesung von Proben unterbrochen werden. Mit der Gefahr für die Handschrift der Schüler sieht es ebenfalls nicht so schlimm aus, wie ich aus der Schrift in den Aufsätzen unserer Schüler, die bei den meisten durchaus zu rühmen war, lange genug habe ersehen können; viele Schüler stenographierten übrigens und da war erst recht für die Handschrift nichts zu befürchten. Hörfehler endlich stehen mit dem Nachschreiben in keinem Kausalzusammenhange; sind sie tatsächlich in die Hefte hineingeraten, so wird ihre dort bei den Wiederholungen erfolgende Verbesserung dem Schaden gründlicher abhelfen als eine bloße Korrektur für das Ohr. Wären aber auch wirklich Nachteile mit dem

ELECT Sum labi uri pemen; OF Gloriabuntur inveni; SECRETA.

Suscipe dne ꝓces & munera que in tuo sint digna conspectu sco rũ tuorũ ꝓ cibus adiuuemur. ꝓ eo Memoriam sc̃i passionis et ꝑpetue dilectionis agentes; Corporis sacri & ꝑciosi sanguinis ꝑcepti libamine. POST CO Verum ꝙs dne ds nr; utq̃ pia devocione ꝙmus certa redemptione capiamus. ꝓ dnm ii. NŌ IUL. OCTAUIS APOSTOLORŪ. Ā Sapientiam sc̃ę; Dextera dei uirtus dextera beatum petrum ābulantē in fluctibus cepit mergi erit enim. & eo aptius cum paulū tercio naufragantem de ponto fundo pelagi liberauit. exaudi nos ꝓpicius; & concede quo amborū meritis ꝑ ne bra tu dinis gloriam ēsequam. ꝓ

Visum uri misericordie. quo LECT LIBRI SAPIENTIE; rũ iustitie oblitionē nonnec ceperunt; cū semine eorū ꝓmanent bona. hereditas scā ꝓpotis eorū; & intrans tabitis semen eorū. & filii eorū ꝓ eos usq; mane manent; & gemitus eorū & gloria eorū. nō derelinquetur. Corpora eorū in pace sepulta sunt. & nom eorū uiuet in secla; Sapientiā eorū narrabunt omis populi. & laudē eorū ꝓ nunciet omis ecclesia scorũ; R. Iustorũ aiam in manu dei; Alt Gaudete SCŌ MATHEŪ;

In illo tepr. Iussit ihs discipulos suos ascendere in naviculam. & ꝓcedere eū transfretū donec dimittet turbas; & dimissa turba. ascendit in montē solus orare; Vespere autē facto. solus erat ibi; Navicula autem. in medio mari. iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius uentus; Quarta autē uigilia noctis uenit ad eos. ambulans supra mare. & cum uidissent eū supra mare ambulantem. turbati sunt dicentes. quia

Halberstadt StadtA M33 hd

Habla MS. Fragm.

euus nondeciet sic florib; fabis & mellis
una substantia ē. quia ut sunt fabi
de florib; ita [illegible] defaus nihil tam
apib; iudicandum [illegible] de florib; fau
ē nonpossunt nec sint fabis mella
defluere. Ita cū adpsapiā tenditur
& fabi & mella ex una florib; substan
tiā reuertant omniū enī rerū origo
principiū ē. sed ē omnib; substantia
principalis sic insolē suū redeunt cū
emissi sub uiculo subuespertinū cō
tahunt & origo fluminū fontis est
fusio ē. substantia ē ergo res ē omne
illud pqđ ē. resurrectio aut ppheta
& nunc que ē. expectatio mea non
ne dns & substantia mea ante te ē.

esrd. Subsistantia ē. idqđ non ab alio sed sēp
ex ē. hoc ē. adpsapiā in tra se uir subsistit.

degt Subsistit. paululum stetit.

Subsituit. in locū decidentis consti
tuit. subrogauit. subiecit. subposuit.

circē Subsituit. sufficit. subdidit. subpedi
tauit. subornauit.

Substipendij. fuit militat. stipendia
facit sacramēto tenet ē arma portat.

Substruet. ē. aliqua sup posita sub
tem struere.

esrd. Subtilis. abbreuiatione. dicit tut tenuis.

circē Subtiliter. Cligantey. uel plane.
Subtiliter. Lucide. aut aperte.
Similiter. disserte. distincte.
Subtiliter. Ordinate.

circē Subtrahit. subripuit. expliauit.
fruatus ē. ab tulit. intercepit. uel
inter uertat.

degt Subtractatur. substituitur.

Subtrinū locus. ubi sumitur aliq; speciei

eucen. Subucula ē. sacerdotalis linea cor
poris. penitus adstricta ad ē. quetala
sis siue. potens.

degt. Subuectare. deportare.
Subuectus. subportatus.

circē Subuertere. excludere. excidere. expel
lere. amouere. t ebellare. exmere.
Subuertere. a fundamētis. destruere.
Subuertere. Cextrahere. emouere. aut
euuere aut loco pellere.

degt. Subuertice. subcacumine.

uirgt Subueneunt. succedunt.

degt. Subulcum. porcarum.
Subulci. porcorū. pastores. sicut bu
bulcia. cuia. bonum.

uirgt Subumbria. sub tegmine.
Subundis. nunc subaquis.

Fragm. 22

Hafli ub. Fraqu.

eius nondeficit sic floribꝫ; fabis & mellis
una substancia ē quauis sint fabi
de floribꝫ; ita non defauis nihil eis
apibꝫ; undicanque floribꝫ; fauꝫ
ē nonpossiunt nec sint fabis mella.
destruere. Ita cū adpsapiā tenditur
& fabi & mella inuniā floribꝫ; substan
tiā ireuertantē omniū ent rerū origo
principiū ē. sed ē omnibꝫ substancia
principalis sic insolē siui irdeant cū
emissi subuiculo subuespeā indu con
tahuntē & origo fluminū fontis est
fusio ē. substancia ē ergo res ē omne
illud pqđ ē. resumendo aut ppheta
& nunc que ē. expectatio mea non
ne dns & substancia mea ante te ē.

esrd Substancia ē. idqđ non abalio sed sēp
ex ē. hoc ē. đdppria intra se uir subsistit.

degt Subsistit. paululum stetit.

Subsitauit. inlocū decidentis consti
tuit. subrogauit. subuexit. subposuit.

circā Subsitauit sufficit. subdidit. subpedi
tauit. subornauit.

Substipendiꝫ fuit militat. stipendia
facit sacramēto tenetē arma portat.

Substituit. ē. aliqua sup posita sub
tem struere.

esrd. Subtalis abbreuiatione dicitur tenuis.

circā Subtalitir. eligantes. uel. plane.
Subtaliter. Lucide. aut aperte.
Similiter. disserte. distincte.
Subtaliter. Ordinate.

circā Subtrahit. subripuit. expliauit.
fruatus ē. ab tulit. interceptit. uel
inter uertat.

degt Subtractatur. substauitur.

Subtrinū locus. ubi suuntur aliq; species

euan. Subucula. ē. sacerdotalis. linea cor
poris. penitus adstricta ad. ē. quetala
sis suue. potens.

degt. Subuectare. deportare.
Subuectus. subportatus.

circā Subuertare. excludere. excidere. expel
lere. amouere. t ebellare. exmere.
Subuertare. a fundamētis. destruere.
Subuertere. Extrahere. emouere. aut
euertere. aut loco pellere.

degt. Subuertice. subcacumine.

uirgt Subueneunt. succedunt.

degt. Subulcum. porcarium.
Subuler. porcorū. pastores. sicut bu
bulcia. cuia. bonum.

uirgt Subumbra. sub tegmine.
Subundis. nunc subaquis.

dęgt. Sub ægmine· Succęssorum·
Sub ægmen· Subuelamen·
Sub ægrnine· subumbraculum· sub
cali· filo·
circū Subar· fugere· uitare· declinare·
Subar· fugere· cauere· effugere·
dęgt Subtēr· .. Subtus·
cfid. Subar· & subtus· interse differt· subar
ē· qđ se aliqua· superior deprimit
ꝙ peculeat· subtus qđ demissū alaus
noncontingitur·
dęgt Subtraunt· obiciunt· obponunt
circū Subtale· Leue· parū· paruū· inualido·
cfid Subtale· fragile· tenue·:
dęgt Subtales· mocēs sunt· quib; non ē· spſ
qualis ē· infantiū· t mulierū· uel
ego tantūq; eni subtilis sime corde
sunt subtales· hactenus· sonese mutant·
Subtilis· maliciosus· insidiosus· subdolus
uersutus· sine callidus· astutus·
Subtilis· supuus· uafer· uersutor·
capitalis· sine fictus·
Subtilis· fragilis· ęgalis· mahet· gracilis·
Subtilis· pallens· palliatus· defectus·
Subtilis· exilis· tenuis· arduis· euacuat·

Suburia· tonui· quilibet·
cfid. Sub urbana sunt· circum iecta ci
uitas· ędificia quasi subiurbe·
Succedaneus· successor·
Succedere· decedente· alio· intrare·
uirgt Succedite· Intrite·
Succedunt· tecto· ingrediuntur·
domum· intrare·
dęgt Succelli· a socciis· diminutiue·
Succendia· fomenta·
deriuo gaha. Succendit· pduo· c· c· scribitur·
Succensę· detinait· culpat· inputat·
Succensor· Inflamator· / uastitur·
uirgt Succensor· Inputator·
Succensum· Cruentum·
Succensus· culpatus·
dęgt Succepit· Suscepit·
Succentuatus· Adinctus·
Successit· Aduenit·
Successor· subsequent obtinens locū·
Successus· Cruentus·
deriuo gaha. Succensus· pduo· cc· scribendum·
dęgt. Sucgrauat· & subinde grauat·
cfid Succidia· carnes· porcorū· insuū it
positę a succedendo dicte·

Halle UB. Fragm. 22

dęgt. Sub ægmine · Succęgonium ·
Sub ægmen · Subuelamen ·
Sub ægrnine · subumbraculum · sub
tali · filo ·
circū Subtar · fugere · uitare · declinare ·
Subtar · fugere · cauere · effugere ·
dęgt Subter · Subtus ·
eſid. Subter · & subtus · interſe differt · subter
ē · qđ ſe aliqua ſuperuoie deprimit
& pculcat · subtus qđ demiſſū altaus
noncontingitur ·
dęgt Subtexunt · obuelant · obponunt
circū Subtale · Leue · parū · paruū · inualido ·
eſid Subtale · fragile · tenue ·
dęgt Subtales · uocęſ ſunt · quib; non ē · ſpſ
qualis ē · infantiū · t mulierū · uel
ego tantūq; eni subtilis sime uerde
sunt subtales · hac tenuęſ sone ſe mutant ·
Subtilis · maliuoſus · inſidioſus · subdolus
uerſutus · siue callidus · aſtutus ·
Subtilis · ſuptus · uafer · uęnator ·
capitalis · siue fictus ·
Subtilis · fragilis · ecalis · maher · gracilis ·
Subtilis · pallens · palluitus · defectus ·
Subtilis · cęſus · tenuis · arduus · euacuat ·

Subuna · sonui · quilibę ·
eſid. Sub urbana sunt · circum iecta ci
uitas · ędificia quasi sub urbe ·
Succedaneus · ſucceſſor ·
Succedere · decedente · alio · intrare ·
uręt Succedite · Intrite ·
Succedunt · tecto · ingrediuntur ·
domum · intrare ·
dęgt Succelli · asocciſ · diminutiue ·
Succendia · fomenta ·
deficto gratia · Succendit · pduo · c · c · ſcribitur ·
Succenſe · detrait · culpat · inputat ·
Succenſor · Inflamator · / uaſcitur ·
uręt Succenſor · Inputator ·
Succenſum · Cuentum ·
Succenſus · culpatus ·
dęgt Succepit · Suſcepit ·
Succentuiatus · Adcinctus ·
Succeſſit · Aduenit ·
Succeſſor · ſubſequęnt obtinens locū ·
Succeſſus · Cuentus ·
deficto gratia · Succenſus · pduo · cc · ſcribendum ·
dęgt. Suc grauat · Rę ſub inde grauat ·
eſid Succidia · carnes · porcorū · inuſū re
poſitę · a ſuccedendo dicte ·

Halle UB. Fragm. 22

Глава 22?

Halle UB. Fragm.

Fragm. 22?

Subst

Halle UB. Frage. 22

Глава 22

Halle UB. Fragm. 35

m meū. ego dñs q̄ sc̄ifico uos.
ḡ moysi ad aaron. & filios eius. &
n ust̄. cuncta q̄ sibi fuerant impar
st dñs ad moysen dic̄s. Loquere ad a
d filios ei. & caueant ab his q̄ conse
unt. filioꝝ ist̄. et n̄ contaminent nom
oꝝ in q̄ ipsi offer̄. ego dñs. Dic ad eos.
osteros eoꝝ. O mis homo q̄ accepit de sanc
i. ad ea q̄ consecrata sunt. et q̄ obtuler̄
rt dn̄o. in quo ē. immundicia. pbit coram
go sum dñs. Homo de semine aaron qui
lepsus. aut pacies fluxū sanguinis.
cetur de his q̄ sc̄ificata sunt m̄. donec sa
Qui tetigerit immundū sup mortuo.
quo eḡ dr̄itur semen. quasi coitus. & q
t reptile. & quodlibet immundū. cuius
bet sordidus. immundus erit usq; ad ue
m. et n̄ uescetur his q̄ sc̄ificata sunt. sed
uerit carnem suā aqua. & occubuerit
. immundatus uescet̄ de sc̄ificatis. qa cybꝰ
ē. Morticinū & captum a bestia n̄ co
it. nec polluet̄ in eis. ego dñs. Custodient
ia mea. ut n̄ subiaceant peccato. & mori
in sc̄uario. cū polluerint illud. ego dñs q
os. O mis alienigena n̄ uescetur de sc̄i
inquilin̄ sacdotis
et mercenarius n̄ uescetur ex eis. Quē
acerdos emerit. & q uernaculus dom̄
rit. hi comedent ex eis. Si filia sacdotis
& exp̄lo nupta fuerit. debis que sc̄is
carnibus. & de p̄micijs n̄ uescetur. Sin aūt
uidua ut repudiata. & absq; liberis reuersa
fuerit ad domū patris sui. sicut puella conuiuet
ut his patris sui. O mis alienigena

im̄molauerint hostiā
ut possit ee placabilis
remanebit q̄quam
dñs. Custodite mandata
dñs. Nec polluatis nomen
in medio filioꝝ
duxi de terra egypti.
Locutusq; ē dñs ad moysen
ust̄. & dices ad eos. Hec
bitus sc̄as. Sex diebus fac
sabbati requies ē. uocabit
etis in eo. Sabbatū dñi
nibus uris. Hec sunt
debetis. tp̄ibus suis. O
die m̄sis ad uespū pa
ma die m̄sis huius sc̄e
Septē diebus azima come
uobis celeberrim̄. sc̄o
facietis in eo. sed offere
dn̄o. vij. diebus. Dies au
& sanctus. Nullū q; op
Locutusq; ē dñs ad moyse
ust̄. & dices ad eos. Cu
uā ego dabo uobis. et

Halle UB.

Fragm. 35

Fragm 35

ia. & fauit ea ego dns Le 20
n ducent. he loquerisfilij
ad uenit q habitauit inf
o idolo moloch. manet ea
bit eum. et ego ponā faciē
de medio ppli mei
moloch. et omnes
pathiā in oculis meis.
e. et quasi parui pendēt
r homine, eum occi
in sup hominē illū. & cogn
ipsū. si uerō q̄ consenserit
dolo moloch. de medio ppli
uauerit ab magol. & ni
ei. et ponam faciē meā
um illā de medio ppli sui.
qui ego dns dī uī. Custo
ne. ego dns qui fīfico
anctificabo eum. mane
um maledixerit. longe
uel si furte cū egerit al
pecuniā cum tradet
ea. et quod ego mo
ere non ual
ia. & fauit ea ego dns Le 20
n ducent. he loquerisfilij
ad uenit q habitauit inf
o idolo moloch. manet ea
bit eum. et ego ponā faciē
de medio ppli mei
moloch. et omnes
pathiā in oculis meis.
e. et quasi parui pendēt
r homine, eum occi
in sup hominē illū. & cogn
ipsū. si uerō q̄ consenserit
dolo moloch. de medio ppli
uauerit ab magol. & ni
ei. et ponam faciē meā
um illā de medio ppli sui.
qui ego dns dī uī. Custo
ne. ego dns qui fīfico
anctificabo eum. mane
um maledixerit. longe
uel si furte cū egerit al
pecuniā cum tradet
ea. et quod ego mo
ere non ual

qui dederit de semine sue moloc
nec voluerit

Separare & ee inmundum mundū ab
de. & ee mundū ab immundo. &
ne animal uual in corpore suo in
in animal quod uocant in terra. et
nobis offendi ee pollutū. ego
ego sum dns. & ero in medio
ne ee. Nec
an ee, ut dimittant fuerit
maneant, lapidib; obruent eos. sanguis
sup eos.

Loquere ad sacerdotes filios aaron. &
Non contaminet sacerdos in populis
suis. nisi tantū in consanguineis
ne. & dns sup mortuo & parēte, ac filio
lig. sed quoq; ac sorore ut uirgine
pro uiro. in his non
minabit, nec in adoptione carnis se
neq; in carne, & sanctificabunt
ee do suo. et non pollucent nomen eius
censum eius dns. et panes dei sui offerent
do fci erunt. Sortē & uidue
ducem uxorē. nec eam que
tam. qui contemnat ē do suo. et
Sanctos offerent. Sanguis
sanctificauerit eos. sanctificatus

A5 C5 B5 D4

pdest et de labore suo quod laborum mueniū
Cumcur diebus uite sue · comedit
manebris · et uerum mutat et m
cramma atq; anima · hoc atq;
michi unum e bonum ut comedat
quis et bibat · et fruatur lama ex
labore suo quod laborum ipse sub
sole numerum dierum uite sue
quos dedit ei · et hec e pars illius
et omi homini cui dedit di diuiti
atq; substanciam · potestatemq; et
tribuit ut comedat ex eis · et fruat
parte sua · et lecter de labore suo ·
hoc e donum di; nonenim satis re
cordabitur dierum uite sue · eo
quod di occupet delicis cordis ·
Est et aliud malum qd
uidi sub sole · et quidem frequens ap
hominem · Uir cui dedit di diuitias
et substanciam · et honorem · et nil
chil deest anime sue ex omibus
que desiderat nec tribuit ei pote
statem di ut comedat ex eo · sed
homo extraneus uorabit illud ·

metas · sed et hoc uanitas est · et pre
sumptio stulta · Quis nanq; scit quid
conferre homini sit · et tempus quod
hoc sit · et non possit comparatorem
morem se prudens contendere ·
Verborum plurima multaq; in
disputando · [illegible]
Quid necesse est hominem
maiora sequi · et contemnere quae
conducunt ei in multa sua numero
dierum peregrinationis sue · et e
pere quod umbra pertransit ·
Aut quis ei poterit indicare quid
post eum futurum sub sole sit ·
Melius est bonum nomen quam un
guenta pretiosa · et dies mortis die
natalitio · Melius est ire ad domum
luctus · quam ad domum convivii ·
in illa enim finis cunctorum admo
netur homines · et unusquisq; cogi
tat quod proximus sit · Melior
est indignatio risu · quia per tristitiam animus
corrigitur · animus delinquentis ·
contristatum sit necesse est ·

er omi homini cui dedit dñs diuitias
ac substantiam · potestatemq; ei
tribuit ut comedat ex eis · et fruatur
parte sua · et lætetur de labore suo ·
hoc ē donum dei, nonenim satis re
cordabitur dierum uitæ suæ · eo
quod dñs occupet delicias cordis
Est et aliud malum quod
uidi sub sole · et quidem frequens ap
hominem · Vir cui dedit dñs diuitias
et substantiam · et honorem · et ni
chil deest animæ suæ ex omnibus
quæ desiderat nec tribuit ei pote
statem dñs ut comedat ex eo · sed
homo extraneus uorabit illud ·
hoc uanitas · et miseria est ·
si genuerit quispiam centum libe
ros · et uixerit multos annos · et

candicet tibi multa tua numero
dierum peregrinationis tuæ · et ne
pereat quod uelut umbræ præterit ·
ut quis ei potent indicare quid
post eum futurum sub sole sit ·
melius est nomen bonum quam un
guenta pretiosa · et dies mortis die
natalis · Melius est ire ad domum
luctus · quam ad domum conuiui ·
in illa enim finis cunctorum commo
nitur homini · et uiuens cogi
tat quod tristis ei futurus sit · Melior
est ira risu · quia per tristitiam uultus
corrigitur animus delinquentis ·
cor sapientium ubi tristitia · et cor
stultorum ubi lætitia · Melius
est a sapiente corripi quia stultum
ad lenonie decipi · uana enim sicut sonat

36a

Halle UB Fragm. 36a

quod fieri [illegible] possit similia.
Considerandum quid unoquoque possit
augere et quid deficiat, ut
diebus festis bonus animus
diem peragat. Sic et animus hinc sic
et illinc fictus bonum nomen habeat,
homo sanctus et verus iustus quem
nec ulla fraus [illegible] nec
[illegible] nec impulsus ulla unquam
tempestas [illegible]. Soli enim
sui mutationisque plus sapit quam
necesse est, qui vult superesse neque
agat mutari et nolit fallax
memoriam [illegible] nomine
Bonum me [illegible] ut abillo
[illegible] habeat monumentum
quaeque dum [illegible] nichil neg
[illegible] Sunt quae confundunt sa
pientem sine [illegible] principes ca
tenae. Si [illegible] habeo iustus
animus quis [illegible] bonum et non
peccet, si [illegible] animus sermonib;

quere animam [illegible] nomi
nem. Unum de mille hominem repre
mulierem ex omnib; nonnumquam
lum modo hoc unum quaeram
de homine rectum et apte sen
sum conferent quaestionibus;
Qui talis sapiens est et quisque qui
ne solum nomen uerbi;
Sapientia hominis lucet multis
eius et potentissimus faciem illius
contumbit. Ergo si negligebierno.
et sapientia animi di. Nec fas
est desidere ad aliquem. neq; primam
opere malo; quia omne quod
noluerit facere. et sermo illius pu
rissimus planus est. Haec dicere et
quisquam potuit quae ut faciat
Qui cuncta parum non expen
dit quicquam malum tempus et
responsionem consapiens malle
git. omni negotio tempus est. et
oportunus est. multa hominis
afflictio. quia nemo praeterit

temore dominationis sue. Nolite ergo
sibi multum placere; plus sapere quam
necesse est, ne forte superet ne impie
agat, mutare ea nolite. Subito
memoriam sui nobis incutit. Non enim
Bonum est ne fiducia regnare vultum dei
et abillo in desiderabile memoriam
quasi dulcedinem. et nichil neg
ligat. Scripturas conferamus. si
placuerint sua cum principes ei
unusquisque habuit iustus
nunc quis dicat bonum et non
peccet; sed ut cum his sermonib;
quibus dicuntur accommodet cor
tuum ne forte audias servum tuum
maledicentem tibi. Scis enim
mia conscientia. quia et tu crebro

communibus. Ergo observabo.
et preparatum erit. Ne fortasse
pendere faciem eius. neq; timeas
impere nulo. quia omne quod
voluerit facies. et sermo illius po
testate plenus est. Quis dicere ei
quisquam potest. quare ita facis.
Qui custodit precepta non experi
etur quicquam mali. Tempus et
responsionem considerat anima
tua. omni negotio tempus est. et
oportunitas. et multa hominis
afflictio. quia ignorat futura. et
nemini nuntiare potest quando
Non enim memoriam dierum prohibere
potest nec habet potestatem in die
mortis nec finitur quietem in

Fragm. 36 (a)

Halle/S.

A5 C5 B5 D4 A4 C4 B4 D3 A3

Fragm. 36a Halle UB

Halle UB

supflua e[t] Stultus complicat
manus suas et comedit carnes su
as dicens. melius e pugillus cum
requie. quam plena utraq; manus
cum labore. et afflictione animi.
Considerans reppert. et aliam uanita
tem sub sole.
Unus e et secundus non hr. non filium
non frem. et tamen laborare non
cessat. nec saciantur oculi eius di
tus. nec rogat dicens. Cui
Laboro. et fraudo animam meam
bonis. In hoc quoq; uanitas. et
afflictio pessima. Melius ergo est
duos simul e quam unum. habent
enim emolumentum societatis su
i unus ceciderit ab altero fulcietur
Vae soli quia cum ceciderit non hr
sublevantem. et si dormierint duo
fouebuntur mutuo. Unus quom
calefiet. et si quispiam preualuerit
contra unum duo resistunt. et
funiculus triplex difficile rumpitur;
Melior e puer pauper sapiens rege
senex stulto. cui nescit ruidere amo
nere sunt pauci sermones tui
multas enim secuntur somnia. et
uanitas sermonib. inuenitur mul
ta.
Siquid uouisti deo ne tardaueris reddi
re. Displicet enim ei infidelis. et
stulta promissio. sed quodcunq;
uouer reddas. Multoq; melius e
non uouere quam post uotum pro
missa non reddere. Ne dederis os
tuum ut peccare faciat carnem tuam
neq; dicas coram deo non e prouidentia. Irascetur enim deus sermonibus tuis. et dissipet cuncta opera
manuum tuarum. Vbi multa ibi
somnia plurimae uanitates. et ser
mones innumeri. Tu uero time
me; si uideris calumpnias egenorum
et violenta iudicia. et subuersiones
rerum in prouincia. Nolimireris
super hoc negotio quia excelso alius
excelsiore. et super hos quoq; emi
nentiores sunt alii. et insuper omnium
est terre rex imperans seruienti.
Manus [illegible]

Fragm. 36 b

cetur · nec lacuant oculi eius
tus · nec re[illegible]gitat dicens · Cui
laboro · et fraudo animam meam
bonis · In hoc quoq; vanitas · et
afflictio pessima · Melius ergo est
duo simul ee quam unum · habent
enim emolumentum societatis suæ
si unus ceciderit ab altero fulcietur
Vae soli quia cum ceciderit · non hẽ
sublevantem · et si dormierint duo
fouebuntur mutuo · Unus quomõ
calefiet · et si quispiam prævaluerit
contra unum duo resistunt et
funiculus triplex difficile rumpitur ·
Melior ẽ puer pauper sapiens rege
sene stulto · qui nescit providere impo
sterum quod et de carcere catenis q.
interdum qui regnat egrediatur ad regnũ.

missa non reddere · Ne lædens os
tuum ut peccare faciat carnem tuã
neq; dicas coram [illegible] deo non ẽ pro
videntia · ne forte iratus dñs super
sermones tuos dissipet cuncta opa
manuum tuarum · Ubi multa ſt
somnia plurimæ vanitates · et ser
mones innumeri · Tu deum ti
me · si videris calumpnias egenorũ
et violenta iudicia · et subverti iu
stum impugnia · Ne mireris
super hoc negotio quia excelso alius
excelsiorẽ · et super hos quoq; em
minentiores sunt alii · et insup univer
sæ terræ rex imperat servienti ·
Avarus non implebitur pecunia
nia · et qui amat divitias fructus
non capiet ex eis · Et hoc ergo va

mnis;

Omnia tempus habent·et suis
spacijs transeunt uniuersa sub celo;
Tempus nascendi·et tempꝰ moriendi·
tempus plantandi·et tempꝰ euel
lendi quod plantatum ē· Tempus
occidendi·et tempus sanandi·tēpꝰ
destruendi; et tempus edificandi·
Tempus flendi·et tempus ridendi·
Tempus plangendi·et tempus sal
tandi· Tempus spargendi lapides·
et tempus colligendi· Tempus am
plexandi·et tempus longe fieri a

Id circo unus interitus ē hominis·et
iumentorum·et aequa utriusq; ē
ditio; sicut moritur homo·sic &
illa moriuntur; similiter spirant
omnia·et nichil hāt homo iumto
amplius· Cuncta subiacent uani
tati·et omia pgunt ad unum locū·
de terra facta sunt·et de terra pariter
reuertentur;

Quis nouit si spūs filiorum adam ascen
dat sursum·et si spūs iumentorum
descendat deorsum et deplendi

Fragm 36 (b)

Universitäts- u. Landesbibliothek Halle/S.

Halle UB.

Halle UB. Frags. 36 (6)

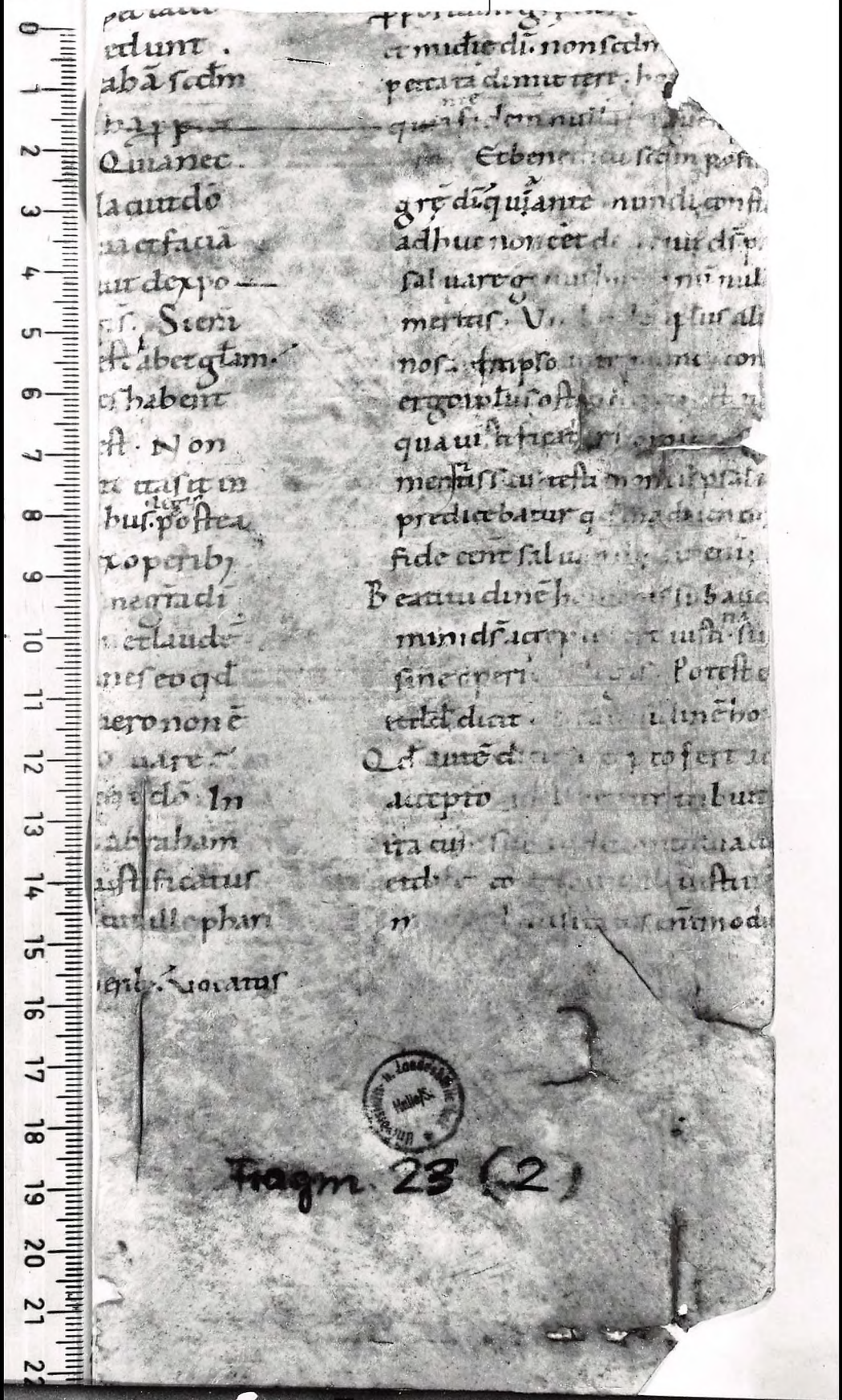
cenci dier eius doloribꝰ et curis impl
plenisunt · nec pnocte mente
requiesert · ſ thaec nonne uanitas ē.
Nonne melius ē comedere et bibere
et ostendere aīme suae bonum
de laboribus suis · et hoc de manu
dī est · Quis ita uorabit · et deliciis
affluet ut ego · homini bono
in conspectu suo dedit dō sapientiā
et scientiam · et lētitiam · peccato
ri aut dedit afflictionem · et curā
supfluam · ut addat · et congreget ·
et tradat ei qui placuit dō · sed et
hoc uanitas et cassa sollicitudo

hoc do num dei · et [illegible] omia
opa quae fecit dī ps [illegible] erunt in
ternum · non possumus [illegible] quicquā
addere · nec auferre quae fecit dī ut
timeatur · quod factum est ipsum
pmanet · quae futura sunt iam fuer
et dī instaurat quod [illegible] ; iudi
sub sole in loco iudicii impietatem ·
et in loco iustitiae iniquitatem · et dixi
in corde meo ; iustum et impium
iudicabit dns · et tempus omis rei tūc
erit · Dixi in corde meo de filiis ho
minum · ut probaret eos dī · et ostēn
deret similes ee bes

Frgm. 23 (1)

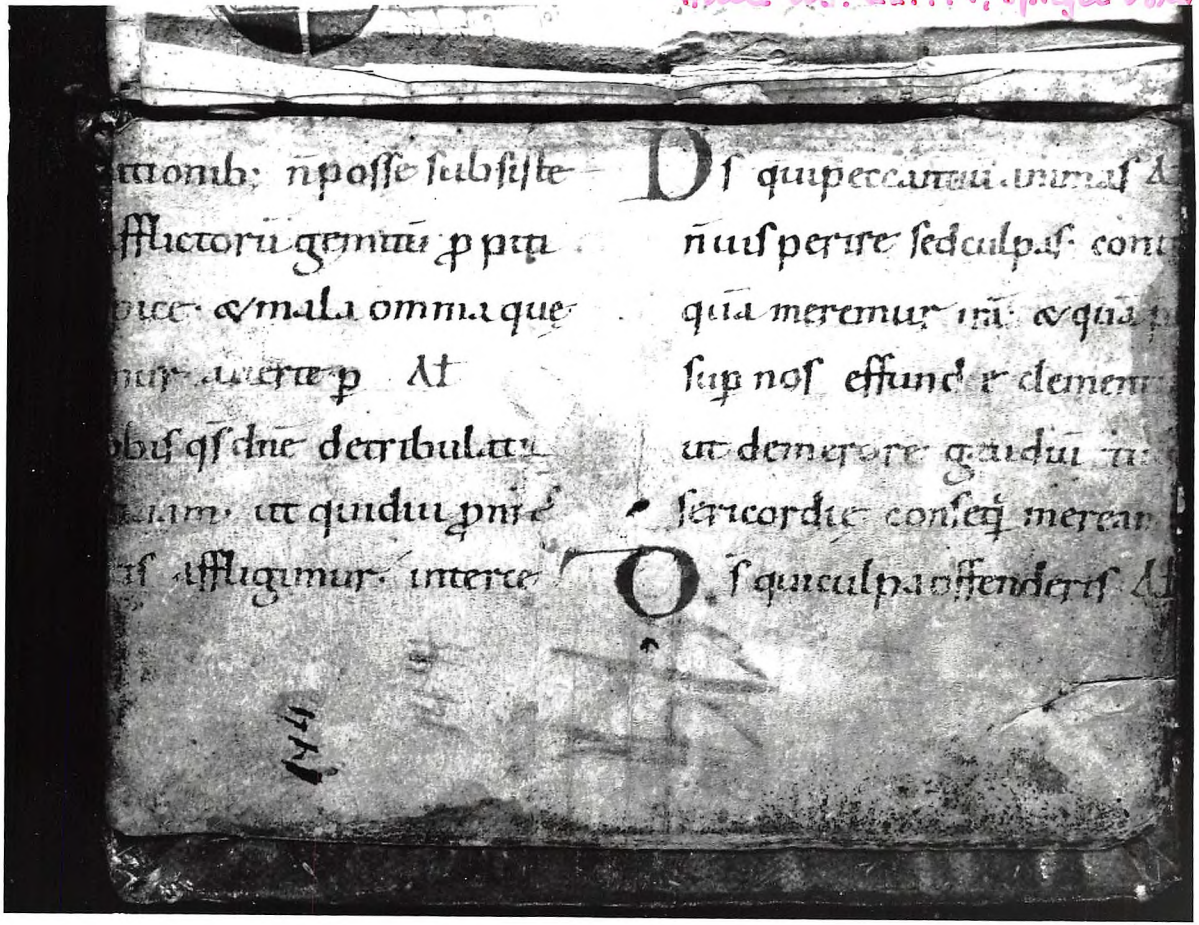
felet

Halle UB. Fragm. 23 (2)

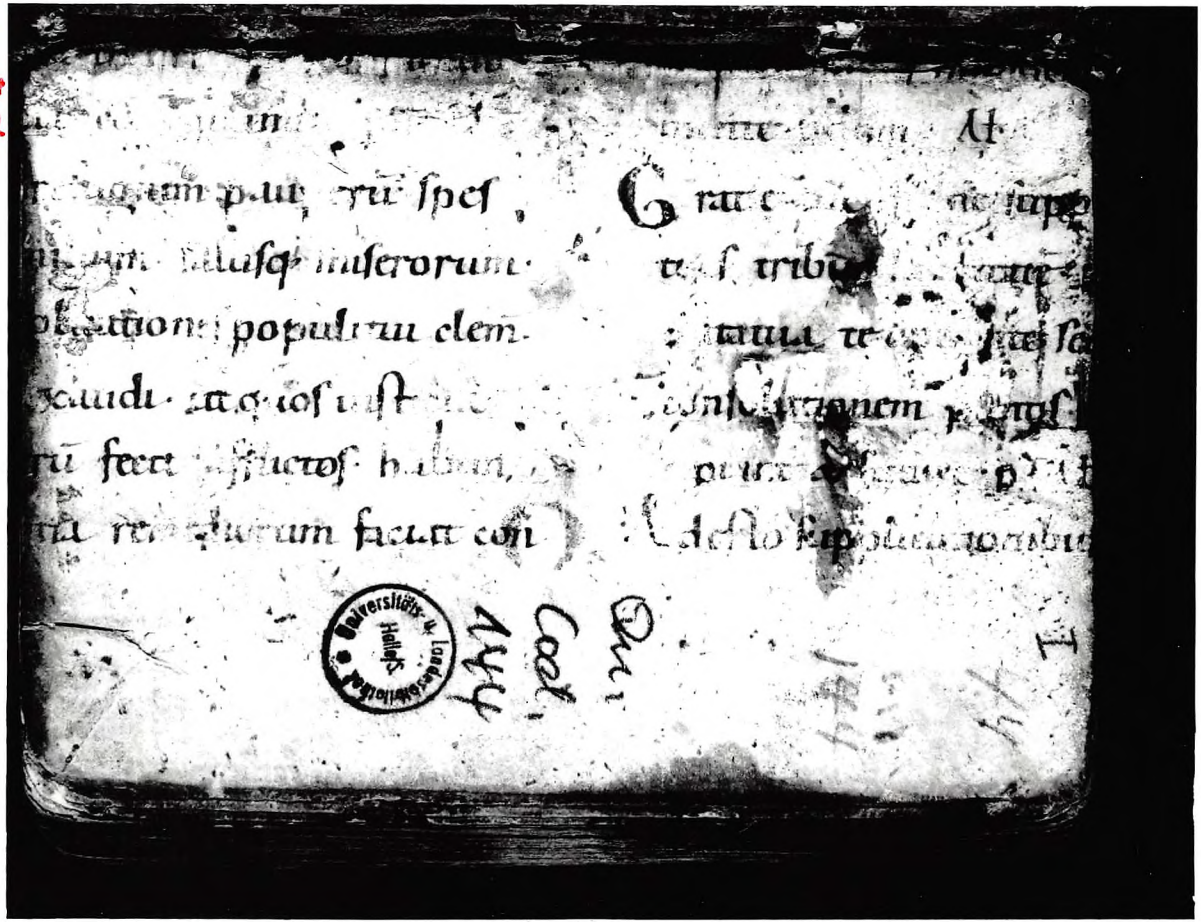

Fragm. 23 (2)

Halle UB., Bz. 144, Spiegel von

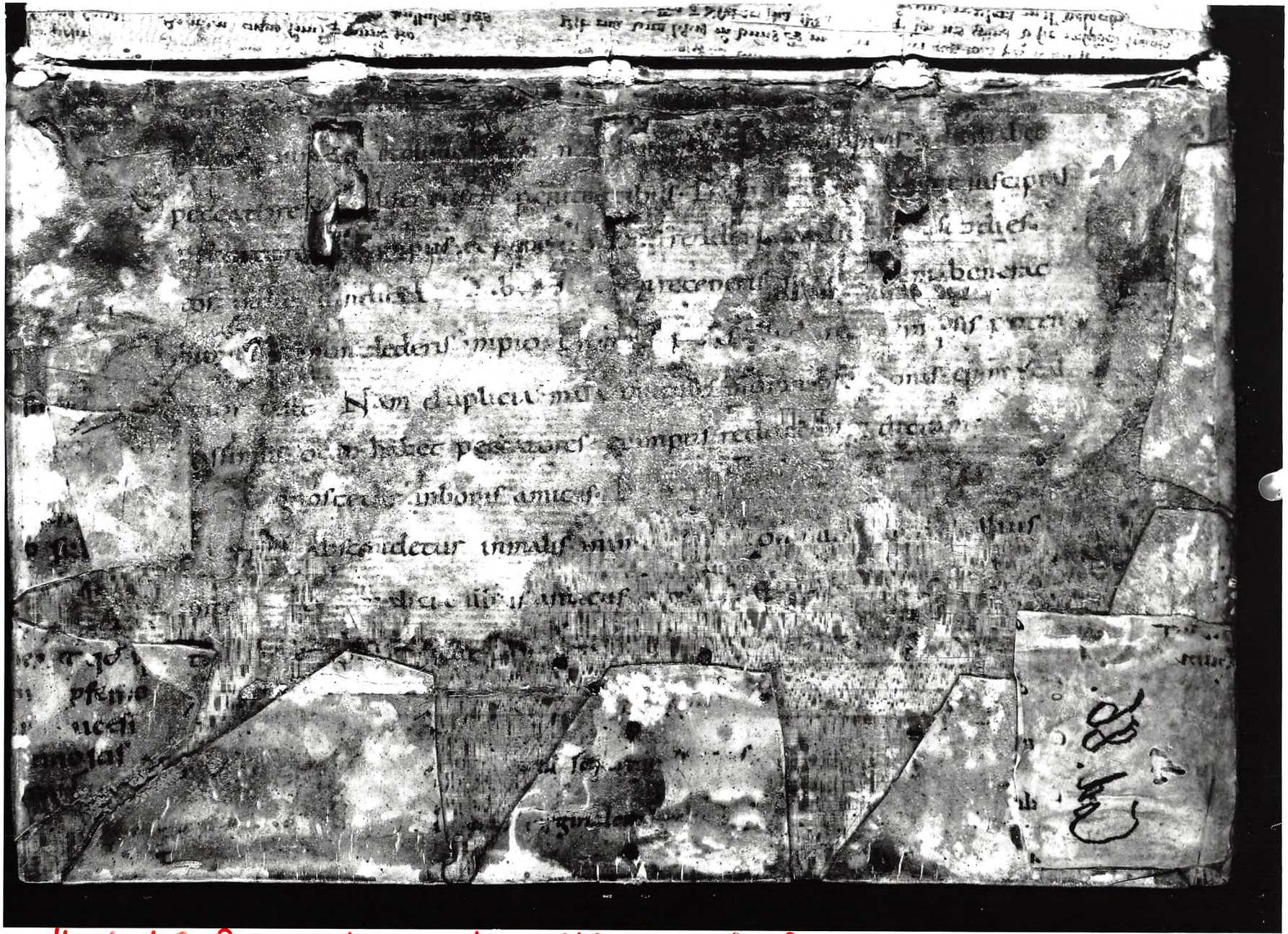

Halle
UB.
Qc. 144
Spiegel
vom.

Cui et ipse loquit̃ in ewaglio. ꝟ ion enī pat̃ iudicat quēquā. ſ ōne iudiciū dedit filio. ꝟ ō grendit ſic agī ducē aduictimā. ꝟ ō grendit īſtituēſſione audientiū. neq; clamabit. uoca illud qđ paulus apl̄s ſcribit. oīs clamor y ira y amaritudo auferet̃ a uobis. ꝟ ion clamabit. q; uſt̄ n̄ fecit iudicium ſ clamorē. ꝟ neq; audiet q̄ſq̄ in platea ſuue foris uocē eius. Onus egi gt̄a eī filię regis abītus. y arta uia y angusta ē que ducit ad uitā. Vnde et īplet̄ uox eī n̄ audiet. quib; ꝑfidentē aut ſapientia. lata ſpatioſāq; uia n̄ īgrediens ſ arguens atq; ꝓdēnans. unde y his q̄ foris erant n̄ ſua uoce ꝑ ꝑparabolas loquebatur. Harundinē ~~confr~~ quaſſatā n̄ ꝓfringet. ſiue ut lxx tīſtulet̃ calamū fractū n̄ ꝓteret. Calam̄ fract̄ q̄ fuit ante uocatꝰ y laudes dn̄i cōcinebat. appellandus ē uſt̄. q̄ quo īpegit īangulārē lapidē y cecidit ſup eū. fract̄q; illo ē. ꝓpter deco dī. īcrepa dne beſtias calami. Et ītū uolumine torrens appellat̃. cā ꝟ a e. idē calamꝰ. qui aq̄ſ habet ꝓpꝛias q̄s elegit uſt̄ puriſſima undamus fluenta crēpnens. reuſq; mare egyptū. y deſiderans cenoſa ac paluſtrē regionē peponesq; ac cepe. y allia. y cucumeres. ollaſq; egyptiarū carnū. rectiſſime peſaā appellat̃ calam̄ fract̄. cui q̄ intus uoluerit ꝓtundet̃ man̄ eī. Q; enī pt̄ aduentū dn̄i ſaluatoꝛis. euangelice īterpationis ſpm derelinq̄ns. iudaice litte mortē. reꝓbauit. uſuiſ cuncta opa uulnerans. linū q; fumigans n̄ extinguet. ꝑ ꝑm exigentib; cōgregatū. qui extincto legi naturalis ardore ſumi amariſſimi. y qui noxiis oculis eſt. tenebroſe caligis inuoluebatur erroꝛib; quē n̄ ſolū ex tinxit. y redegit inemerē

Halle UB. Qu. 74, fol. 368v

Halle UB. Innendeckel vom Lemabklatsch Qc. Cod. 56

Robertus Dale Sweeney, Lactanti Placidi in Statii
Thebaida commentum 1 ... (1997)
S. 282-284 (Stat. Theb. 4,411-443)

Vor-1^ Theb. IV 381-, ed Sweeney S. 280-282

Theb. 4,555 - 4,608 / Hauptteil

Halle, UB. (Fragm.) Qu. Cod. 86 (= Spiegel hinter, Vorgelege

Status 10./11. Jh. 1 Bl., 20,7 x 15,2 cm

Olsen 2,537

Quedlinb?

capsomantis: Fact. ad Stat. Rich. 4,411

Fliege 2 S. 82

Innendeckel vom Fernabbleihe 22,2 x 15 cm
Eccl. 12,3-9 o. $\bar{X}^2$ will. Quedlinb

Photo 14.9.95. VD innen (Cod. 86) Film ist Photowerk

Photos work.

Qu. Cod 86 hi Spiegel

UNIV.-U. LANDESBIBLIOTHEK HALLE (SAALE)

Halle UB. Qu. 86

Halle UB

Qu. Cod. 86

Hinterspiegel

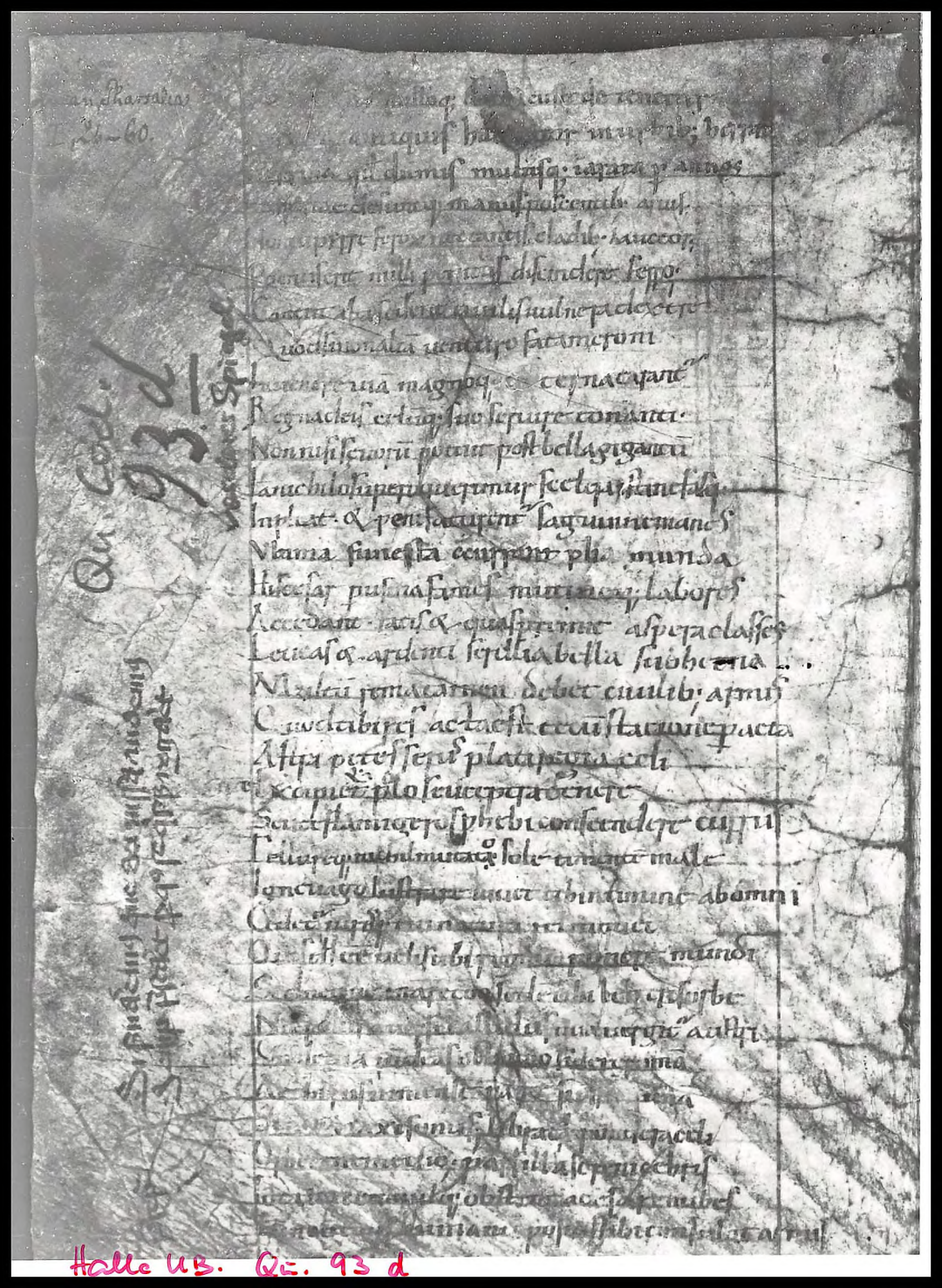
Halle UB. Qu. 86

Halle UB
Qu. Cod. 86
Hintenspiegel

Gelasius, Decretalia I.
472 – 506.

Hallo UB. Qu. 93 d

Qu. Cod. 93 d

Halle UB. Qu. 93 d

Cod. 216.

Halle U.B., Qu. 216, vorderer Spiegel

Halle

Gi. 26

vorderer Spiegel

cf. Dünndorf UB. B 48

INCIPIT PRE FA TIO IN VITA SCI ANNONIS ARCHI EPI
ERIENSIS ET MVLTORV MORSIBVS OBNOXIA

ingressurus narrationē· cooperatorē (laborīs) sēm inuoco Spm· ut eā
uirtute dirigant· q nob ex utroq; latere pugnas instruunt hostes·
Quidā enī ut ignobilitate psonē ut sermonū inlitate ut potius
utroq; puocati· solis aptū spurijs infamant opus· & cū pse satis in
cultu suis adhuc oculis despectiora fieri satagunt· exceptis sententi-
is in singulas pene dictiones questiones cōmouent· ubiq; laqueos
parant· totuq; corp examinatione crebra legentes & relegentes·
cellidrate quasi simplicitate utunt· His uti genī reprehensor solet
ratione exigentib quia fretus auctoritate ad tale negociū psump
tor & indoctus accesserim· ecce pharisor alapni élatare grauius
adhuc imminent· & ore quo filio dī magistri eor dicere psuperī·
homo uorax & potator uini & amicus publicanor· ipsi nē in an
nonem sēm sumi scilicet capitis membrū garmentes· imperant
nobis & dicunt· Vnde tot emerserunt figmta· Ille de quo res est
homo ī ignote psone fuit· cui uitā rapinis & iniustitijs seruien
tem q q ad equitatis libra diligent inspexerit· quā falsa sint
hec suo satis iudicio inuestigabit· Vtrisq; respondere suo spu dig
netur· q p nobis ad mortē usq; pauī factus obediens· & nos pau
necessitate cōstrinxit· cotidie p aplm clamans· Obedite ppositis
uris· & subiacete eis· Dicant itaq; partis utriusq; filiceat impune
transire maioris imperiū· qd ab ipso xpo forma habet· qd apli
cis pceptis n uim suggerit· quia ingerit· p qd & regressio celebrat
ad paradysu· Si concesserint· magistri undebunt erroris· Si in
autē restat ut animū ab indignatione· linguā ab obtrectatio
ne cōteneam· & me quāuis elinguem suis iudicijs & ipsi tueant·

Halle, Franckesche Stiftungen H 15
fol. 1v

167 4 die et pacis, ordinatores fuere, Chonradus dux, et Hugo **cognomento** / Niger, Adalbero quoque atque Fulbertus episcopi. Et
cognoscamus
203 8 patet / quid proponas, ideo inquam inventa est ut ex ea **cognoscamus** divina et humana". Et / Otricus, "Cur" inquit "unius
cognoscatis
274 9 uditum scelus edicat, ut et ubi sit vituperatio habenda **cognoscatis**, et ubi laus / concedenda videatis." / 62. ADM<OVETU
cognoscendis
197 4 nicht gestrichen). / 52. <SP>ERE COMPOSI<tio> planetis **cog<nos>cendis** ap<tis>sima. / Errantium quoque siderum circuli c
197 20 / videamur. / 53. <ALIA>E SPERAE <comp>ositio sign(is) **<cog>noscendis** <ido>nea. / Fecit preter hec speram alteram circul
cognoscens
286 15 veniat invitans. / Ille autem copias non sufficere sibi **cognoscens**, provocanti cessit, atque ad sua rediit. / Atque hec
133 8 iliis regis / legatos mittit. At regina rem necessariam **cognoscens**, sub sacramento minorem dirigit, / maiorem mittere ev
cognoscentibus
283 3 non solum sinodalibus causis, sed et status rethorice / **cognoscentibus** utillimus habetur. / 74. <CO>NQUESTIO <O(DONIS) A
cognosceret
91 4 Herib(ertum) / indignans eo quod perfidie promtum esse **cognosceret** <H(ugonis) pa>rtibus <fave>bat, / <un>de et <He>ribe
198 3 m demonstratum foret, absque magistro cetera per speram **cognosceret**. In qua / etiam suos liberaliter instruxit. Atque he
cognoscimus
150 3 residemus. Plurima etiam que vestra probitate ordinanda **cognoscimus** / videntur. Totius pene Gallie rem pub(licam) pravor
cognosco
45 6 ortunam belli ambiguam expavesco cum semel me moriturum **cognosco**." Ad hec / O(do) rex, "Nostro" inquit "dono, ac princip
202 15 assero, nisi eam quam inter philosophiam et philologiam **cognosco**. / Alioquin, philologia philosophie genus conceditur".
260 9 eratur, iusto eius iuditio me et abiectum / et receptum **cognosco**. Eius equitate hac urbe me exceptum arbitror. Eius beni
cogor
151 7 s / "Hugonis instinctu, quantoque eius impulsu conqueri **cogor**, testis est ille, cuius gratia / vos hic congregatos paulo
cogunt
128 6 Brittannorum alios gladio occidunt, alios / in fluctus **cogunt**, alios vero a Brittannie finibus eliminant, preter hos qu
117 2 exercitum, nonnullos sternunt, reliquos / vero in fugam **cogunt**. Rex a suis eductus, vix cum duobus comitibus vim mortis
coguntur
160 16 ltera iam sole occiduo omnes cum domino ad deditionem / **coguntur**. In quo tumultu, quo genere fuge nescitur, Hugo abdicat
cohabitare
151 4 udebatur / nec multitudo militum sufficiens commode ibi **cohabitare** poterat, urgenti obsidioni / diutius resistere oppida
cohabitarent
183 3 et claustrum monasterio addidit, in quo die / morantes, **cohabitarent**, necnon et dormitorium, ubi noctu in silentio quies
coherceretur
302 23 liud / restaret, nisi ut iudiciaria principis potestate **coherceretur**, et tamquam seditiosus ac / rebellis a principali c
coherebant
71 2 esponsio anceps, orationis / partes, raro dilucide sibi **coherebant**, suis adeo profusus, aliena enormiter sitiens, / maio
cohererent
228 5 liis per transversum eodem / intervallo superiacentibus **cohererent**. Longitudinis et latitudinis spatium, quod intra / co
Cohors
104 5 dam latrocinia exercens, illic receptui sese habebat. / **Cohors** ergo oppidum appetens, latrones inpugnat. Nec morata vi c
cohorte
54 12 ucis festinabat. Cui mox affuit quidam / Uuinemarus cum **cohorte** a Balduino missus. Metropolitanus cum esset cum paucis /
82 13 incauto inducit. Qui / multitudini reniti non valens, a **cohorte** captus est. Aliquibus cum eo captis, / quibusdam etiam i
54 13 alduino missus. Metropolitanus cum esset cum paucis / a **cohorte** cum suis interceptus est. Nulli fuge locus patuit. Omnes
103 11 vacuato solus cum famulis / relinquitur. Nec defuit cum **cohorte** tirannus. Qui a transfuga susceptus, castrum / ingreditu
cohortem
82 12 amiliaribus colloquiis cousi sunt. Et inter / loquendum **cohortem** armatorum ab abditis evocat, regique incauto inducit. Q
104 1 s, sevientibus cessit. / 8. OPPIDUM Montiniacum Rex per **cohortem** expugn<at> eiusque princip / capit. / Quibus digres
125 15 set, insidias pretendit, / obvenientique rege ignorante **cohortem** inducit. Quod Erluinus mox dinoscens, signis / collatis
104 3 / capit. / Quibus digressis, rex ad oppidum Montiniacum **cohortem** mittit, que illud occupet, / captumque diruat, eo quod

amministrator · q̄ formā scribendo⁊ tradens · ita me suo⁊ ultimū
huic operi subiugauit · ut cū uerbis ꝓpriis utar · ei omino sensū
sequar · sic moris est puerulis elemta ꝑma tēptantib⁹ · id sonare
qđ ꝑ uox monitoris p̄miserit · Eius ē ꝓpositu laboris merces ·
ipse legentiū ꝓfectib⁹ singularit̄ coronabit̄ · nobis nihil hinc
debet̄ · p̄ter qđ dū obedientię uoto p̄capienti ē cordauim⁹ · su
is participari p̄mus aliqđ spei patrocinitū habem⁹ · Cū his
quidē aduersus insurgentes ita dicit · ad uos unici frs ⁊ filii
patris Annonis hoc nr̄ę deuotionis xenitū mittim⁹ · flexis ge
nib⁹ orantes · ut ⁊ ur̄ę gl̄ę parit̄ ⁊ memorię dilecti patris in
tenti · suscepti latius diuulgetis opusculū · ne uarius alibi casib⁹
ereptū · nihilomin⁹ ⁊ alibi n̄ inueniat̄ · Accidit hoc frequenti
anteritati · doleq; posteritas de sibi dilectis sc̄o⁊ nominib⁹ uel
aliq̄d ⁊ quasi ꝑ densissimā anti q̄tatis nebulā inuestigans ·
nec possunt negligentioribus n̄ offendi seruitis · quo⁊ p̄ter nu
da nomina nulla lucent urtę p̄conia · Quappt̄ exemplo mo
niti uri patris spargite nom̄ · obtrectatoribus ei illud semp oppo
nite · beati quo⁊ remisse sūt iniq̄tes · ⁊ quo⁊ tecta sūt peccata
meq; uris astrictū pedib⁹ dignant̄ accipientes · quales erga frs
ēe decet · tales ⁊ m̄ seruo seruo⁊ ur̄o⁊ uos ipsos aliquantulū
ꝑ nobis orantes impendite · Explicit Prefatio · Incipit Vita

Vnde ut q̄b⁹ parentib⁹ sit ortus · ⁊ q̄m [illegible] ꝓcessu
raptus ab auunculo cū esset a patre multę mancipat̄ ad litteras positus ē ·

II Quom̄ magist̄ scolarū in babinberg floruerit · ⁊ in palatiū sit assumptus ·

III De ꝓfectu hermanni colonien̄sis epi ꝑ quem · ⁊ q̄m nuncius regis ad eū fuerit ·

IIII Qđ apud confluentiā episcopatu colonien̄si a rege donatus sit ·

V Quo tempore sit ordinatus · ⁊ qualis ꝑ ordinationē manserit ·

Halle, Franckesche Stiftungen H 15
fol. 3r

102 12 s, preter ducis procurationem res suas ordinari posse / cogitabat. Unde et rei militaris administrationem absque eo iam
224 19 arius occasionem nactus, de Belgice pervasione / iterum cogitabat, ut videlicet ad sue dominationis ius eam retorqueret,
cogitandi
214 19 ros non dubitem, / a) folgt gestrichen quos et ingenium cogitandi et ratio dicendi reddidit clariores. Quos / non dubito
cogitans
105 22 us / mare situm, Monasteriolum nomine, sue parti addere cogitans, eo quod ex navium / advectationibus inde plures questu
cogitare
234 3 t exercitu id exigitur? Nonne ergo alia pro aliis nos / cogitare faciunt? Si de preteritis agitur, regum salutem hactenu
cogitarem
263 12 Yppacratis Choi, de studiis liberalibus sepe et multum cogitarem, quadam die / equitem Carnotinum in urbe Remorum posit
cogitaret
223 12 / coronam sibi paravit. Quod dum a Lothario expetendum cogitaret, eumque concessa / Belgica sibi sotium et amicum facer
cogitata
277 9 ltra eis defensandi locus non pateat. Hic / tantum nunc cogitata edicant." Tunc Siguinus episcopus Ar(nulfi) statutum ap
cogitationibus
252 6 tus sanctus discipline effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus que sunt / sine intellectu, et corripietur a supe
cogitatum
261 2 m infregerat / vinoque temperaverat tenens, post multum cogitatum ei obtulit, "Quoniam" inquiens / "ex patrum decretis p
Cogitet
46 20 ccidor, ob regis primatumque salutem occisus / videbor. Cogitet iam quisque an pro huiusmodi mercede ei militandum sit,
250 3 nferamus utrimque rationes. Dicat / quid quisque potius cogitet. Quid potissimum, ne abscondat, ut et ex honesto gloria
cogitur
57 14 em repetit, atque a regiis stipatoribus Rhenum transire cogitur. / a-a) ueber gestrichenem de amicicia inter se habenda
cognati
82 22 aroli sublimato Heribertus predictus / consilio Hugonis cognati sui filii Ruotperti Karolum dolo cepit eumque in / custo
cognatione
137 14 eorum / presul Hugo, quosdam principum qui sibi quadam cognatione conveniebant, extra / urbem allocutus est, querens ab
cognatis
152 14 ula coniecit, ac annuali carceri mancipavit. Unde cum a cognatis et amicis meis / indignantibus sese impetendum adverter
cognatos
241 7 <d> amicos de regno. / Interea K(arolus) apud amicos et cognatos motu gravissimo movebat querelam, atque / in sui suffra
cognatum
81 18 egit apud quoscumque potuit / maximeque apud Heribertum cognatum suum, qui erat unus ex magnatibus, ut / in deiectionem
cogniti
44 15 incessu propinquarent, / armorum luce ab observatoribus cogniti sunt. Factoque signo exercitus in unum redit. / Rex mult
cognitio
265 20 ognostica morborum accepissem, et simplex egritudinum / cognitio cupienti non sufficeret, petii etiam ab eo lectionem ei
cognitionem
195 15 t, tamen non sine admiratione quibusdam instrumentis ad cognitionem / adduxit. Inprimis enim mundi speram ex solido ac r
Cognitis
219 11 est. / 89. <LO>THARII et <Hu>gon(is) reconcili<a>tio. / Cognitis autem utrorumque dolis ab utroque, tanta crudelitate in
243 6 s remittunt, et K(arolum) / cito adesse mandant. Quibus cognitis, K(arolus) cum suis per montis devexa, urbis / portam a
222 6 is calamitate / squaleret. His Lotharius rex per multos cognitis, filium inde revocare cogitabat. Non / ignorans in peiu
cognito
137 7 tiam viderent, et omni parte urbis situm / explorarent, cognito incassum sese ibi certaturos, ab ea urbe discedunt et Re
117 10 t, anathematis telo omnes esse figendos. Quo episcopi / cognito Remorum dioceseos, in unum mox coacti, de anathemate in
cognituros
134 18 arrogantie tamen / illatione, Gallorum vires quandoque cognituros, et insuper poenam luituros. Iratus / itaque legatos
cognomento
39 4 buit Karlomannum regem, avum vero paternum, Ludouicum / cognomento Balbum, abavum autem Karolum Calvum, Germanorum atque
119 15 i cum provinciarum principibus affuit, Hugone videlicet cognomento Magno, / Arnulfo Morinorum, Uuilelmo piratarum ducibu

numb subinde corripuerit. Æ qđ in ipso crepusculo sexte ferie transierit.

xiiii Quom. leuatus in agone manib scam oratiã & reliqs scos inclamauerit

xv Quom fr qdã eo transeunte in somnis tritus sit. & qnta tumultuatio

p omnẽ coloniã orta sit. Quæ acciderit. & postremo sepulture descriptio.

xvi Descriptio exequiarũ ei. & disceptationis colonien siũ p corpore ei.

& oratio comitis berlaci. & qm. vii. dieb corp sit circuductũ. ỹ p digios

Qualit frem quendã p legumin b in usione redarguit.

xviii Quid item alii cuidã apparens de ęra pmiserit. Quæ auxerit.

xix Quom mulier aridã habens manũ ad sepulchrũ ei in parasceue sana

ta sit. & qm dom Reginbardus abbas locũ puexerit. & numerũ frm

Qđ faber qdã ex colonia urmens amissos oculos ibi receperit.

xxi De puella cui brachiũ qđ obriguerat curatũ est. & qualit claudus

quidã sanus excurrerit. Qđ repente sanatus est.

xxii De monacho qui p ruinã graue claudus effectus ad sepulchrũ uiri

xxiii De quodã cui mirabilis erat infirmitas. & qualit ibi curatus est.

xxiiii De blasphemo qui contra scm di loquens oculos amisit. & postea

penitentiam agens iterum eos recepit.

Halle, Frankesche Stiftungen H 15

fol. 5r

			cohortes
163	17	incipium utilitas aggredi suadet, / prout mihi videtur,	cohortes aliquot secus montem in abditis ponende sunt. Exspectan
143	11	rimum velle. Quibus / milites capti, in urbem mittendas	cohortes censent. Que collecte, cum duce gradiuntur. / Urbem app
160	10	m / reclusum, multaque rei militaris inopia eum haberi.	Cohortes ergo oppidum in ipso / crepusculo aggresse, repentina o
66	1	sse / a) auf Rasur, darueber radiert Gisleberto. / IIII	cohortes ex Belgica. Quibus et Richuinus predictus preerat. Aqui
164	3	umerum promtissime / referunt. Ad eorum quoque relatum,	cohortes in abditis secus montem disposite sunt. / Pro numero et
160	7	ubina Rorico, omni rerum scientia / inclitus. / 83. REX	COHORtes Mosomum mittit et capit. / Interea exercitu ex omni Bel
163	27	te ingressum tantum tueri, donec tube clangore excitate	cohortes nobis subveniant, / aut multa constantia in loco quem q
90	7	itis ex Gallia Celtica, / cum multis Belgarum, duodecim	cohortes ordinat. Cum quibus iter arripiens, usque / Lemouicas p
160	8	ex omni Belgica duce Conrado apud regem collecto, tres	cohortes / rege iubente Mosomum mittuntur. Compererat etenim Hug
164	18	t iam nimium omnes sauciati pene deficiebant, cum regie	cohortes / tubis excitate, ab abditis erumpunt, multoque impetu
			cohortibus
175	6	e in multa spe omnia ponens, regina conscia, cum duabus	cohortibus oppidum / adit, ac ducentibus iis quos premiserat, pe
90	10	ur, ab Aquitanorum legione repulsi sunt. Rex vero / cum	cohortibus prosecutus, gravi cede pene omnes fudit, paucis fuga
106	26	cinus quesitum patraturus. Iterque / carpens cum duabus	cohortibus usque oppidum pene devenit. Sol iam occiderat. Prodit
164	21	ntur. Atque urbanos immani cede adoriuntur. Qui mox / a	cohortibus victi, ac comprehensi sunt, preter paucos qui in turr
			colebat
252	15	t. Patruo itaque miserescebat, illum / cogitabat, illum	colebat, illum pro parentibus carissimum habebat. Apud quem coll
			colendum
258	19	ctum preteriere. Ius amicitie inter sese exinde amplius	colendum, / diversis rationibus extulere. Quanta etiam commodita
			coleret
183	16	ntatos nullomodo minui / prudens adegit. Quos cum multo	coleret amore, precipua tamen beati R(emigii) / Francorum patron
51	9	erga <Haganonem.> / Nam cum multa benignitate principes	coleret, precipua tamen beatitudine Haganonem / habebat, quem ex
			colerico
168	12	autumno maturante, elementorum / immutatio fieret, rex	colerico vexatus, in acutam febrem decidit. Cum ergo aegritudine
			colica
230	3	, Lauduni egrotare coepit. Unde vexatus ea passione que	colica / a phisicis dicitur, in lectum decidit. Cui dolor intole
			collata
83	5	us indixit, que hostibus in pacis pacto conferretur. Et	collata, ad votum / commune paciscuntur, atque in sua concedunt.
51	5	no nimium non errasset. / c-c) Gallia Celtica Ruotperto	collata Karolus Saxoniam secedit. Cuius urbes sedesque / regias
50	14	donis egregiis honorat. Et sic Rotberto Gallia Celtica	collata, / in Saxoniam secedit. Cuius urbes sedesque regias lust
			collatione
238	7	fautores suos habere, qui eum dignum regno ex parentum	collatione contendant. Sed / si de hoc agitur, nec regnum iure h
110	15	a incendiis ac ingentibus / predis devastat, eo quod ex	collatione / paterna princeps fieri Belgicis / dedignantibus con
			collatis
108	12	/ relicta conversi, irruentibus obvertuntur. Signisque	collatis, acriter dimicatum est. / Predones fere omnes gladio oc
303	26	sponsam, quam pro legitima donatione spiritualis dotis,	collatis / ante beneficiis expoliavit, proscidit, ac dilaniavit.
73	6	ur, ea / vero rerum conditione, ut regis sententia / ex	collatis beneficiis intemerata, Gis(lebertus) / ea tantum regali
72	4	contra Gis(lebertum) pro eis / certaturum, si is eis ex	collatis beneficiis quicquam repetere velit. Quo capti, mox iure
125	16	cohortem inducit. Quod Erluinus mox dinoscens, signis /	collatis congreditur. Congressus utrimque non modicus. Ar(nulfus
67	5	ergo in utraque parte paratis, uterque exercitus signis	collatis congreditur. / Rotbertus et Dalmatius cum Aquitanis, le
41	17	omponendi lites potestatem / habuit. Nam pyratas signis	collatis intra Neustriam septies fudit, ac in fugam novies / a)
			collatitie
83	4	etum rex dolens suorum usus consilio exactionem pecunie	collatitie fieri / exactoribus indixit, que hostibus in pacis pa
			collato
252	15	bat, illum pro parentibus carissimum habebat. Apud quem	collato / consilio, querebat quonam modo in culmen honoris illum
240	4	inqueret, sese consultum / cum principibus contulit. Et	collato cum eis consilio, Remorum metropolitanum / Aurelianis de
92	8	ruere. Ingressusque urbem rex, post nonnulla disposita,	collato cum suis consilio, / cives accersit. / 60. ORATIO R(odul
136	17	animum temperans, consilium cum suis confert. / 53. Quo	collato, Ottoni regi per legatos ereptionem suam demonstrat. Ant
52	18	erius ergo / surgit, ac cum suis consilium confert. Quo	collato, regi per legatos suggerit sese / perferre non posse sib
232	14	valerent. Rex partibus auditis, sententiam / distulit.	Collato vero cum duce consilio, ei abinde tota mente addictus fa

Incipit vita sci Annonis archi epi.

Nno generis et patrie sui decus. syderibus ipsis
meritis altior. ex alamannor pplis beata duxit origine
Pater ei Walterus mat Engela dicebat ambo studio religionis
insignes. illaq; qua scdm scm n adeo celebrabant claritatem.
cu essent tam ex ingenuis ingenui. nobilitate que est addm ual
de transcendentes. Horu in filios & filias fusa fecunditas. poster
tatis sue satis inclita pduxit familia. alius eor in ecclasticas.
alius in seculares sublimit transeuntib disciplinas. Ampliusq aut
bone sue indolis generositate anno moribo. ingenio. formaq; co
mendans. cunctor oculis gratiosus. omniu animis amabilis ce
pit haberi. Vnde pat magnis exhilarat gaudiis. licet admodu
religiosus ess. du tam ut uir secularis animi p trono nomine
satagit. eu p exercitia militaria mundo nutrire cepit. datusq;
puer adhuiusmodi studia. didicit hinc interim fortitudinem
moraliu disciplinaru nobilissima. du crebras aspernatis patiu
algoris. du media sitiq; sup hec & uigiliis estuat. que cuncta in
eo futuri structioni necessario parabant. Sc celestis pat quos
predestinat hos & uocat. qd ante tepora secularia miseri cordit
in Annone disposuit. in fine teporu immutabiliter adimpleuit.
De illo qppe uere dci a uocedr. Non e sapientia. n e prudentia.
n est consiliu contra dnm. Co itaq; aspirante auunculus pueri
pfatu babinbergensis ecclie canonicus patria. pprioos. & notos
inuisere ueniens. ubi conscius ee cepit erga Annonem. deliberan
u patris consiliu. ptin indoluit. egre ferens ta egregie indolis
infantia mundanis pmitus insidiandi negociis. ac ni potius
qd futurum erat ob multor pfectu ecclasticis informanda di-

Halle, Franckesche Stiftungen H 15
fol. 5 r v

221 9 m dissimulans, nihil penitus / refragratus est. Interea collectis regni principibus, equitatus regius disponitur, insign
238 3 datum haberet, hic coram consulens post effunderet, ut collectis / singulorum sententiis, summa totius consilii, ex mul
291 16 e, et super hac reprehensione / consulere. Quibus Chele collectis, sinodus habita est. Cui R(otbertus) rex presedit, / c
187 17 . Unde et utile duxi, ut vobis hic gratia dei in / unum collectis, suadeam idem velle, idem sentire, idem cooperari, ut
301 2 semel et bis litteris suggessit, quatinus nobis in unum collectis, / tantum facinus iusta lance utrimque pensaremus, et
collecto
167 11 rege, in Aquitaniam exercitum regi parat. Quo in brevi collecto, / causis rerum exigentibus ad interiores Burgundie par
111 6 isilbertus dux dedecoris iniuriam / ultum ire festinans collecto exercitu post / hostem accelerat transiensque Rhenum /
92 5 int. Rex partibus / Heriberti cives favere intelligens, collecto exercitu, urbem repentinus aggreditur. / Ingredique pro
114 2 o tirannus consentiens, sese auxiliaturum pollicetur. / Collecto itaque agmine ambo in urbem feruntur, multa eam circum
129 18 periens, Nortmannorum exercitum colligit copiosum, ac / collecto, redit, pagum Ueromandensem ingrediens, penitusque depo
160 8 nterea exercitu ex omni Belgica duce Conrado apud regem collecto, tres cohortes / rege iubente Mosomum mittuntur. Comper
245 16 prata atque / campos virescere faceret, reges exercitu collecto urbem predictam cum VIII aggressi / sunt. Castra inprim
Collectoque
287 21 parte / frustratus, insidias adhuc parare contendebat. Collectoque exercitu, in Brittanniam / preceps fertur. Namtasque
172 14 idis milites / educebat, ad pugnam exercitum colligens. Collectoque in regem fertur. Quo rex / comperto, duce favente ex
collectorum
77 8 a, quicumque ab rege non / defecisse videbantur. Quorum collectorum numerus, ut fertur vix in X milibus / putabatur. Et
collectos
187 11 a querant et expleant. Unde et vos quos in dei / nomine collectos arbitror, optima querere hortor, atque ex malivolentia
Collectosque
84 8 gio tirones ex citeriori Gallia intra dies XV collegit. Collectosque / cum aliquot magnatibus super fluvium Sequanam adv
collectum
288 11 arat. Et quoniam / obsidioni instandum tempus suadebat, collectum exercitum urbi inducit, eique per / ad unum latus obsi
165 14 e / dividerentur reducit. Dux autem evestigio exercitum collectum in pagum Suessonicum / deducit. / 94. Ubi cum in regem
162 14 trichenem mittat; folgt gestrichen licet ipse exercitum collectum remiserit, / et (folgt ueber der Zeile non, dies wiede
collectus
207 11 enire potuit, adeo ut euntes, quorsum nescirent. Tandem collectus / exercitus sic densus incedebat, ut erecta hastilia l
299 1 hung von non longe radiert. / A quo non longe exercitus collectus predicatur. Si ergo imus, aut pugnabimus, aut / capiem
collegerat
255 9 e viriliter conabatur. IIII etenim pugnatorum Lauduni / collegerat, animoque firmaverat, ut si non impeteretur, quiescer
78 7 urbem / Suessonicam tendit. Ibi etenim tirannus copias collegerat. Cuius quoque exercitus in XX / consistebat. Cum ergo
65 18 sem sese referebant. Dux vero ex tota Neustria / copias collegerat. Plures quoque ex Aquitania accersiverat. Aderant eti
77 15 bem Suessonicam tendit. / Ibi etenim tirannus exercitum collegerat; vgl. unten I 45. / 45. Factus vero tiranno propior,
collegio
180 1 st. / 18. Bruno itaque metropolitanus et dux, cuidam ex collegio canonicorum Mettensium / nomine Odelrico apud regem pre
185 10 e sancti predicti / sepulchrum devotus petiit, eique in collegio monachorum privilegium scriptum legavit. / Monachi datu
181 9 galis nobilitatis vir Adalbero, ex Mettensium similiter collegio / strenue ac feliciter successit. Qui quanto suis profu
collegissent
244 18 rannum invitant. Quibus in unum / coactis cum exercitum collegissent, deliberabant an urbem aggressi expugnarent / anteq
collegit
84 8 edicto regio tirones ex citeriori Gallia intra dies XV collegit. Collectosque / cum aliquot magnatibus super fluvium Se
206 16 reliquosque regni primates consilium petiturus Lauduni collegit. Dux itaque / processit. Reliqui etiam quibus quoque co
269 2 tenditur. Ad hoc discutiendum, regalis dignitas hic nos collegit. Elaborate igitur patres / reverendi, ne unius perfidia
220 4 ndit. Et legatis directis, regnorum principes Compendii collegit. Ibique a / duce reliquisque principibus Ludouicus rex
286 4 Brittannie partem, quam non / multo ante ei abstulerat. Collegit itaque IIII que non comminus confligerent, eo / quod eo
255 2 ctandum. In tirannum ire / disponens, VI itaque militum collegit. Obsidionem ei adhibere cupiens, si copie sibi / suffic
collibus
224 12 ter debacchati, ut cesorum cadaveribus aggerata moles, collibus / assimilaretur. Alii vero aut vibratis gladiis frondiu
colligant
264 15 imiles aliquando perpessi sunt, et ex similibus similia colligant. Puer / inexpertus tanti itineris difficultatem, fessu

luarel litteras aſcripſo in tabulis ꝑpt̄ maiorē ſecreti cautelā ēſcriptas
dedit epo balbſtadensi ꝓferendas· q̄b' nepotē ſuū tamis undiq; ad
uersitatū ꝓcellis iactatū & pene naufragantē ēſolaret & inſtru
eret· At ille ex ipsa tā operosa ſecreti cōmunitione conciens
aliq̄d regi reiq; publicę aduersū his litteris ētimeri· regi eas de
tulit· Quas ille ētra spē suā nulla uidens infidelitatis indicia
dare· tam ad tendū cū exemplar earū archiepo misit· ut ex
perimto colligeret· n rarā apud se suoꝝ ſecretoꝝ ꝑdītionē· Itē
alius q̄dā exministris ei quē colonienſi ecclę ꝑpa industria ip
se adq̄sierat· queq; ob hoc indulgentissimo semp affectu coluerat·
& bonis omīb' etiā sup' natales suos locupletauerat· repente in
solentia seruili elatus regū ecclāstice seruitutis cępit degecta
re· seq; in libtatē uolento q̄dā iure fori cū magna archiepi
ētumelia uelut equus infrenis excussit· Tū u crebris mortib'
caroꝝ suoꝝ ita amaricatus ē· & uulnere concisus sup uulnus· ut
saxeū q̄q; pectus & sup' petrā fundatū edificiū ēcutere posset
tā uehemens ille turbo tēptationis· Ad omnē aūt doloris & me
roris plenitudinē· illa nouę ēfusionis miseria quę ꝑ omīs an
gulos regni se dilatare iā incipiebat tanto acerbius cordis ei
maiora tetigit· q̄nto res ad generale totius ecclę diſerim spec
tabat· Nā feritate barbarica ēfugientib' int̄ se francis & saxonib'
immiscebant se fide dubia nē his nē illis suetu genſq; barb̄riorꝝ.
fiebantq; cedes· incendia simul & rapinę ꝑ omē regnū teutoni
cum· Harū calamitatū incentrix & q̄dā impsens durandi soli
dam̄tū excurrebat intea illa lugenda semp omīb' ecclę mēbris
int̄ regē & aplicū ētrouersia· quę duarū partiū heresim ētem
tuosissimā crebans· excutiaq; multoꝝ miliū animas inferis ꝑ

150 19 s vicarius, "Optime" inquit "atque utiliter / frater ac coepiscopus Rotbertus, rerum seriem tenuit. Etenim cum divinas l
coepisset
208 12 um exercitu affuit, Ottonem se capturum ratus. Et certe coepisset, si in / itinere sese exercitus angariis non impedisse
coepit
264 11 ici castello, parvaredus ante visus bucephalus, / fieri coepit asello tardiusculus. Iam sol a mesembrino discesserat, to
244 2 munitione, et militum victu, deliberare atque ordinare coepit. Deputavit ergo vigiles / quingentenos, qui noctibus sing
141 13 Deroldus incaute sumpto, mox serpente veneno, deficere coepit. / Eductusque a suis, teriaca vim veneni repellit. Et tri
235 5 iectis a Lu<do>uico. / Quibus dispositis, dux sic orsus coepit, "Huc ex locis diversis regio iussu vocati, ad / discutie
200 11 consi den[ti]bus, aug(ustus) eorum medius, sic e sublimi coepit. / quadam figura cum multiplici diversarum rerum distribu
49 11 dicitur Fara, pre / nimia anxietate, insomnietatem pati coepit. Que cum nimium succresceret, mentis / alienationem opera
260 7 fidei / et urbis, a K(arolo) convenitur. Qui sic orsus coepit, "Quoniam divinitas in omnibus / misericors, etiam dum pu
230 3 ret, pro rerum / natura inmutato aere, Lauduni egrotare coepit. Unde vexatus ea passione que colica / a phisicis dicitur
coeptis
58 14 emonstrant. / Quatinus levi obiurgatione rex ammonitus, coeptis insistere non formidet. Unde et / post contra eum iustis
284 16 duxit, et O(doni) omnia hec retulit, O(doni) itaque ut coeptis instet, suadet. / 76. PERV<ASIO> Milid<uni> ab <O(done).
coepto
120 12 io. / Otto penitus iniuriam dissimulans, baculo innixus coepto negotio finem dare stando / satagebat. Ac rationibus dete
288 9 rtractabat, cum ad eius aures hec delata sunt. Magisque coepto / negotio insistens, exercitum parat congregat, bellumque
coeptum
147 8 communi mox consensu decretum est ut quod / regulariter coeptum erat, rationabiliter atque canonice pertractaretur. Simu
104 18 ab metropolitano per legatos ista suggeruntur. Qui mox coeptum negotium / intermittens, suo auxiliaturus regreditur. Mi
coeva
199 13 hendit<ur.> / Etenim cum mathematice phisica par, atque coeva a Gerberto posita fuisset, ab hoc / mathematice eadem phis
coeve
202 12 é / sue videlicet coeve ut speciem subdiderim. Cum enim coeve sub eodem genere / habeantur, maiore inquam admiratione di
202 12 ndum videtur, quod mathematicam phisice / sue videlicet coeve ut speciem subdiderim. Cum enim coeve sub eodem genere / h
cogantur
82 8 multis adveniant, dissidentium animositate in bellum / cogantur. Et pro itineris securitate si sibi placeat, ab ipsis l
153 21 saltem potentium vehementi violentia ad / bonum redire cogantur, ut vel invitis bona prestentur." / 76. <O>RATIO OTTO<n
cogerent
67 10 cumdati, multo / conamine eos quos impellebant in fugam cogerent ii qui in cornibus perstiterant a / Belgis <et> Neustri
cogeret
124 6 nt. Regem quoque Setrich cum violentia belli / in fugam cogeret, in dumeto mox repertus, tribus lanceis a palantibus tra
cogeretur
127 18 venientium hostium metu / territus, in ecclesiam fugere cogeretur, suorum densitate oppressus ac suffocatus est. / Britt
cogit
132 10 llitum alios saucians, alios interimens, regem in fugam cogit. Et forte cepisset, nisi / ab eius armigero ibi mox interf
125 18 ia potitus, alios enecat, alios capit, alios in fugam / cogit. In quo etiam certamine, interfectorem Uuilelmi qui cum Ar
111 8 em Belgicam / lustrat, ac tirones lectissimos in unum / cogit, senes tantum emeritos patriae / linquens. Factoque exerci
cogitabant
44 7 ri acies ordinaverant, ac indivisi adversarios excipere cogitabant. At regii pedites / hostibus directi, primo certamine
228 17 . Hanc molem extructam, ad stationem hostium / deducere cogitabant. Sed quia sagittarios suspectos habebant, rationem qu
213 5 quirere posse arbitrabantur. Enimvero de communi labe / cogitabant, ut maioris glorie et honoris locum, apud conturbatos
cogitabat
89 14 amque hostiliter debacchantes / infestasse, vim inferre cogitabat. / a-a) Karolus ... in quo (scil. carcere) post quinqu
252 15 aternum sita foret. Patruo itaque miserescebat, illum / cogitabat, illum colebat, illum pro parentibus carissimum habeba
226 16 inceret, cum id sine multo / sanguine fieri non posset, cogitabat in posterum minus eis credendum, eo quod / amicorum la
208 7 idendum processit. Lotharium cum XX instare / advertit. Cogitabat itaque nunc reniti, nunc quoque ad tempus recedere, et
105 5 m oppugnandi viribus non fecisset, ingeniose eos capere cogitabat. / 10. MACHINAE <C>OMPOSITIO. / Fecit itaque ex veheme
222 6 Lotharius rex per multos cognitis, filium inde revocare cogitabat. Non / ignorans in peius eum lapsurum, cum illic nullu
212 16 ontra hostem an reconciliari / hosti. Si staret contra, cogitabat possibile esse ducem opibus corrumpi, et in amiciciam

Halle H 15
fol. 57v

sollicitudine gerit · ñ suis uiribꝫ ſ; xpi ꝑ annos iam · xxviiii · sustentatus & gubnatus · hic usq; nc multis efferens insignis suũ ut uere credit unicũ intercessorẽ · ꝑsentis capituli testimonio nititur appbare qualis & qntus in futuroꝝ qꝫ; ꝑscientia fuerit · VIII. Paucis ꝑ uerba supiora diebꝫ intẽpositis · magnates & quoꝝ sententias sequi reliqs tã declero quã de pplo certũ erat ad se uir dñ generalit̃ introire iubens · in lecto ẽsedit · acceptaq; stola pontificali ut uidelicet uerbis plus ineẽt auctoritatis · uniũsos adiuratione trenda supplicit̃ & quã intime cuenit · nequas transferendo corpori eiꝰ in sigeberg ctrarietatis inferri patrent̃ · etiam & excomunicationis ctrorẽ qntũ sibi ccessit auctoritas & nom pontificis omi intentans qui ut actu ut ẽsilio ne fieret obsistere conaret̃ · Et · iiii · ꝑpe ebdomadas ante suũ adhuc habens extũ honorabilẽ uirũ trphonẽ tã dicti montis abbatẽ quẽ canicie respersũ anglica pãno nomine semp honorabat · alioꝝq; monasteriorꝝ patres & monachos ñmiñ ad duodecim se circũsedere fecit · & cordis oculis in omnẽ suę cuersationis lineã defixus · confessione publica se reũ se peccatorẽ clamauit · satisq; indignũ q tanti sacerdotii nomine gloriaret̃ est̃ enus · Et prim̃ stolã pontificalẽ · aceruice tollens · eis optulit dicens · Abhac longe meri

190 4 , ut cippati / pene impediantur. In quibus etiam rostra componunt, aures hinc inde erigunt. Et ne / folleant, magnopere
213 25 s benivolentiam ad alterutrum referentes, in amicicia / componunt. Constituitur tempus colloquendi. Locus utrique commod
comportandum
174 18 nte eo qui operi presidebat. Adsunt exploratores, et ad comportandum lapides / offerunt sese. Deputantur operi. Daturque
Comportant
174 19 ese. Deputantur operi. Daturque eis clitellaria sporta. Comportant itaque / cementum ac lapides, ac nummos singulos, sin
compos
218 9 , unde et Romam illum adiit. Ne ergo penitus / sui voti compos glorietur, peto supplex filia matrem, ut in revertendo ta
composita
132 2 / Quo sepulto, cum adhuc inter regem ducemque pax nulla composita esset, atque rex / dolos simulatorum nondum perpendere
Compositio
246 1 / sunt. Castra inprimis aggere et fossa muniunt. / 22. Compositio arietis. / Inde exstruitur aries, muris frangendis ob
228 1 rii prosilirent, accessum facilem / invenirent. / 105. <Com>positio cuiusdam <m>achine bellice. / Quercus proceras radic
105 6 cisset, ingeniose eos capere cogitabat. / 10. MACHINAE <C>OMPOSITIO. / Fecit itaque ex vehementissimis lignis compactis,
197 4 / zwischen den Pfeilen nicht gestrichen). / 52. <SP>ERE COMPOSI<tio> planetis cog<nos>cendis ap<tis>sima. / Errantium qu
195 12 enissimam / notitiam redegit. / 50. <SP>ERAE <so>lidae <comp>ositio. / Ratio vero astronomie quanto sudore collecta sit
197 20 a proposito discedere / videamur. / 53. <ALIA>E SPERAE <comp>ositio sign(is) <cog>noscendis <ido>nea. / Fecit preter hec
compositione
190 17 te etiam pudenda intuentibus non protegunt. In quorum / compositione id uni non sufficit, quo duo contenti ad plenum ess
compositos
194 14 toriographum. Quibus assuefactos, / locutionumque modis compositos, ad rhethoricam transduxit. / 48. CUR {e}<is> sophis{
compositus
218 22 undum esset cubitum, ei lectus cum diligenti apparatu / compositus est. Eique circumfusi se omnes ad serviendum obtuleru
comprehendendos
229 14 decretum / exivit, hostes sine aliqua ultionis iniuria comprehendendos, ac illesos sibi adducendos. / Comprehensi itaqu
comprehendere
142 3 e illius aliquot / impugnat. At cum per dies sex nullum comprehendere posset, voto frustratus sua / repetit. Que dum a d
comprehenderet
257 1 bat, qua versa vice et Laudunum caperet, / et K(arolum) comprehenderet. Legatos itaque huiusmodi negotii officiosissimos
262 1 berone) iussa est ut / omnes quos sibi adversos putabat comprehenderet. Quesiti fuere, nec reperti. Subductus / est et K
253 6 urbem / invaderet, atque sese cum primatibus collectis comprehenderet, vim inferret, ac custodie / ergastulo detruderet
comprehendi
298 15 et[e]ndebas, ut ab O(ttone) / r(ege) dominos tuos reges comprehendi faceres, regnumque Francorum in ius illius / transfu
comprehendissent
97 9 et Heriberti insectationem, eo quod ipsi patrem eius / comprehendissent, ac carceri trusissent. Galli itaque in regis p
comprehendit
175 10 mus tendit. Eumque ingressus, matrem cum duobus natis / comprehendit. Alii vero ornamentis asportandis insistebant. Comp
126 1 m Ar(nulfo) sibi vim / intulerat, militari insectatione comprehendit. Cuius manus obtruncans, in ultionem / amici Rhodom
243 19 us instinctu sese repulsum a / fratre arbitrabatur, ibi comprehendit, eique custodes adhibuit. Reliquam etiam urbis / no
175 10 rehendit. Alii vero ornamentis asportandis insistebant. Comprehendit et milites, / oppidumque succendit. Quo combusto, c
105 18 Rex ergo amplius / tumultuari prohibens, intactos pene comprehendit, preter hos qui in militari tumultu / sauciati fuer
108 3 ingreditur, totumque pervadit. Arnulfi milites, omnes / comprehendit. Quorum alios gladio enecat, alios uxori natisque r
113 7 greditur capitque. Illos quoque qui sibi / surripuerant comprehendit. Sed utpote vir bonus, nulliusque vitae aemulus ind
Comprehensi
229 15 iniuria comprehendendos, ac illesos sibi adducendos. / Comprehensi itaque, inermes et indempnes preter ictus quos in mi
196 12 tiam / incorporales esse dubium non est, hac ab eo arte comprehensi noscuntur. Effecit / semicirculum recta diametro div
164 21 mmani cede adoriuntur. Qui mox / a cohortibus victi, ac comprehensi sunt, preter paucos qui in turris presidium sese / r
COMPREHENSIO
260 17 omnibus consultat. Quare ignotus cunctos latuit. / 47. COMPREH<EN>SIO K(AROLI) ab A<d(alberone).> / Interea cum K(aroli
196 10 occasu notarent. / 51. <IN>TELLECTI<bili>um circulorum <compre>hensio. / Circuli quoque qui a Grecis paralleli, a Latini
201 27 uit "magni constet, utpote divinarum et humanarum rerum comprehensio / veritatis, tamen ut nec nos ignavie arguamur, et

Halle Frankes
H15
fol. H57v

occurre ceptus prauor · ne magnus iudicius obnoxius loci mei ruina grauis existas · Hec senior ille intelligens qua psequere intentione: p̄ eius hinc emigratione paucis mensib⁹ elapsis electione frm coactus est onus suscipere totius monasterii · qđ & hodie patris AYHONIS memor uelut is cui bene crediderit in dispsu fidelit & cū magna sollicitudine gerit · n̄ suis uiribus sed ꝑ annos iam xxviii · fultus ratus & gubnatus · Hic usq; nē multis efferens insignis suū ut uere credit unicū intercessore · psentis capituli testimonio nititur appbare qualis & quantus in futuro q̄q; pscientia fuerit · VIII. Pauci p̄ uerba supiora dieb⁹ impositis magnates & quor sententias sequi reliqs tā declero quā de pplo certū erat ad se uir di generalit introire iubens · in lecto sedit · acceptaq; stola pontificali ut uidelicet uerbis plus meret auctoritatis · unius ad iuratione tremenda supplicit & quā inime cuenit · nequas transferendo corpori ei insigeberg ctarietates inferri paterent · etiam & excōmunicationis trore quicū sibi cessit auctoritas & nom pontificis omi intentans qui ut actu ut exilio ne fieret obsistere conaret · Et nūc ꝑpe ebdomadas ante suū ad huc habens exitū honorabilē uirū Erpbonē tā dicti monis abbatē quē canicie respersū anglica patio nomine semp honorabat · alios q; monasteriorum patres & monachos nimis ad duodecī se circūsedere fecit · & cordis oculis momē suę cuersationis lineā defixus confessione publica se reū se peccatorē clamauit · satisq; indignū q tanti sacerdotii nomine gloriaret eatenus · Et prim stolā pontificalē a ceruice tollens · eis optulit dicens · Abhac longe meritus alien · uobis eā prentens & cfitens restituo · n̄ enī ei insignis elata ceruix mea diutius abuteret · qua meo iudicio digne

196 7 naturas dispositis insinuavit, instituitque in signorum **comprehensione**
285 26 e O(do) respondisse fertur, sese amplius / lesum suorum **comprehensione**. / Nam tempore nocturno ardentibus stellis operam
262 10 ptus, de salute fidelium, urbisque ereptione et hostium **comprehensione**, quam proditoris suspendio. / 79. RIX<A> O(donis)
254 8 ant, K(arolo) cedunt, atque a turri egressi sunt. / 36. **Comprehensione** / quesivit, et addidicit. Die altera civibus acci
175 11 cendit. Quo combusto, cum domina et natis, militibusque **Comprehensique** et Laudunum ducti, custodibus deputati sunt. K(ar
285 23 nutaret, affuere nuntii, qui / castrum captum, suosque **comprehensis**, / ad reginam Gerbergam reversus est. / 10. Quod Ra
261 28 pulsum comprimunt. Nec minus Ar(nulfum) pervadunt. Quos **comprehensos** et inermes factos assererent. Quo audito, / exercit
104 6 ta vi capit, comburit, ac / subruit. Latronum principem **comprehensos**, in / eadem turri includunt. Turrim quoque clavibus
219 3 bus postquam ei necem minati sunt si vocem emitteret, / **comprehensum** dimissis minoribus regi deducit. Qui cum / iussu re
262 5 tis captum, atque Ar(nulfum) inter hostes / inventum et **comprehensum** ligatis manibus et pedibus in ergastulum detruserun
207 9 ttollunt. Sese / sponte ituros cum rege, et Ottonem aut **comprehensum** mandat. Unde et sine mora cum quotcumque possit ven
285 17 proditor cuius dolo huiusmodi infortunium accessit, mox **comprehensuros**, aut interfecturos, aut / fugaturos pollicentur.
290 4 merguntur, ac ceca ruina confusi, ad XX inmersi atque / **comprehensus**, / suspendio secus castri portam defecit. Nec minus
233 10 solvat, aequum et utile videtur, quatinus pestilente / **compressi** sunt. At posterior exercitus, fronte priori precipitat
233 22 adhibiturum dicerent, captamque urbem cum ipso hoste / **compresso**, metus adoriendi talia, quibusque pravis inferatur." /
214 5 venit, suos revisurus, atque de regni statu quesiturus. **compressurum**. Si vero obiectis respondere non dubitaret, obsides
261 28 furentem, armati circumdant, atque in lectum / repulsum **Compressurus** etiam si qui forte / essent tumultus, et tumultuant
267 6 turicensium metropolitanus, Lugdunensis / metropolitani **comprimunt**. Nec minus Ar(nulfum) pervadunt. Quos comprehensos, i
267 2 oris, Remorum diocesanei, Remensis quidem metropolitani **comprovinciales**, Gualterus Augustudunensis episcopus, / Bruno Li
266 9 est ut episcopi Gallie omnes qui valent et maxime qui / **comprovinciales**, / Guido Suesorum episcopus, Adalbero Laudunensi
115 12 in effectum redigi admodum petiit. / 25. <A>RTOLDUS a <c>omprovincialibus sunt in unum conveniant. Qui autem adesse non po
292 3 mbaldo Turonico, Daiberto / Bituricensi, aliisque horum **comprovincialibus** <e>piscopis repudiatur <et> pro eo / H(ugo) e
42 1 o quod milites mediocri interdum subdi contempnerent. / **comprovintialibus** nonnullis. In qua postquam ex / patrum decreti
210 2 militum / copiam non haberet, fluvium Sequanam transire **compulit**
135 6 ex adversariorum insectatio in partes transmarinas olim **compulit**, et gemebundum ad ducem / ire coegit. Turbati ergo repe
151 12 tum, in partes / transmarinas et prope in Rifeos fugere **compulit**. / Meo vero ingenio et consilio inde revocatus, regnis
109 17 Et qui partibus Ottonis / favebant, ultra Rhenum fugere **compulit**. Patre autem extincto, et me in / a-a) Me quoque puerul
114 16 ibus alia curaret. Et qua poterant oppugnantes, ingredi **compulit**. / Presenserat enim Ottonem velle in suum / ius Belgica
243 14 d esset, et de domibus ebullientes, profugio se eripere **conabantur**
114 18 ti sunt. Instabant / tamen, ac regi ingressum preripere **conabantur**. / At montis eminentia superioribus impares, non seme
255 8 te sibi / copias parasset, venienti resistere viriliter **conabantur**. / Quorum alii ecclesiarum secretis se occultabant, a
290 5 it. Unde et Fulco vite tantum consulens, profugio eripi **conabatur**. / 24. <R>EGE ADVE<ni>ente obsidio <s>olvitur. / Iamq
conabatur
conabatur. IIII etenim pugnatorum Lauduni / collegerat, animoque
conabatur. / 86. <IN>TERFECTIO <Co>nani. / Quem cum fuga exagita
conamine

multa numero · p̄clara facto · dignissima scripto · partū cęcis· partum claudis· surdis· & mutis exhibita p̧sonis· p̄terea demoniacis & paralyticis· aliarūq; miseriarū generib⁹ obsessis· mitq; ę pius & uinculator̨ claustra laxata sē & furtorū dāpna restituta· quę cuncta p̄teriens ita paucissimis ustis ad optatū laboris mei portū pueni· ut & clarissimū meritis & scitate uirū satis ut reor expresserim· & necessaria p̧pt̄ fastidiosos breuitatē n̄ ualde tam̄ excesserim· Prestet omp̄s ds· ut in illa urba p̧sit animę fidē in hoc ope dignū suis laudib⁹ elaborauit· sitq; migrantū patronus qui scribentū materia fuit· Anno ter quaterq; beatus· p̄ dn̄m xp̄m dn̄m n̄r̄m· qui cū patre & sp̄u sc̄o uiuit & regnat ds p̧ omnia secula seculor̨ A

Explicit Vita sci Annonis archiepi coloniensis.

Halle, Franckesche Stift. H 15
fol. 79r

			colligat
204	15	✓us et / continentius omnia mortalia et per hoc infinita	colligat?" Ad hec Gerbertus, "Si" inquit / "secundum Porphir(ium
			colligebat
210	15	✓se accedebat. Dux enim / in altera fluvii parte milites	colligebat. At hoc triduum non sufficiebat ad colligendorum / su
			colligendis
294	16	oponderant non venisse advertens, eo quod exercitibus /	colligendis huius temporis brevitas non sufficeret, animo nimis
116	17	✓ut / Herib(ertum) ab urbe pervasa pelleret. Dum ergo in	colligendis militibus moram faceret, / tiranni multo equitatu La
			colligendo
262	6	✓ et sine mora cum quotcumque possit veniat. / Exercitui	colligendo moram nullam intendat. Vicinis quibuscumque confidit,
			colligendorum
210	15	✓e milites colligebat. At hoc triduum non sufficiebat ad	colligendorum / sufficientiam militum, nec fieri potuit copia un
			colligendos
164	6	✓s pilleatis, ad farraginem descendunt. Et circa carices	colligendos / occupati, moram regrediendi aliquantisper faciunt.
			colligendum
210	4	✓ntino hostium adventu, rex Stampas adiit, dux vero ad /	colligendum exercitum Parisii resedit. Dum hec aguntur, Otto cum
			colligens
126	13	✓i>ciciam re<de>unt. / Ubi suorum precipuos preter ducem	colligens, apud eos agebat quatinus viri illustres / Ar(nulfus)
172	14	✓ars, ab oppidis milites / educebat, ad pugnam exercitum	colligens. Collectoque in regem fertur. Quo rex / comperto, duce
			colligere
116	20	ures tempestive feruntur. Qui sumptis / quos undecumque	collige[re] valuit, in pagum Porcensem devenit. Ubi cum rem mili
			colligerentur
158	3	o, contra Hugonem tirannum accipit. Que dum per dies XL	colligerentur, / episcopi supradicti tricesima die post peractam
			colligeret
199	8	✓et, et caute generum divisiones a Gerberto dispositas /	colligeret, in ea tamen maxime divisione, que philosophiam ad pl
51	12	✓lleum etiam a capite regis / a-a) Cumque iam fere totum	colligeret regnum, cepit quendam Haganonem ex / mediocribus exto
253	3	/ posset, in urbe acsi aliquid magnum ordinaturus ipse	colligeret. Tunc etiam K(arolus) / per noctis silentia cum exerc
			colligi
212	5	<o su>orumque fu<sio.> / Otto Gallorum exercitum sensim	colligi non ignorans, suum etiam tam longo itinere / quam hostiu
			colligit
104	19	✓um / intermittens, suo auxiliaturus regreditur. Milites	colligit, ac exercitum parat. Cum quo / Laudunum veniens, arcem
293	3	✓aque copias contra hostem congressurus parat. Exercitum	colligit. / Bellumque O(doni) indicit. O(do) pudore tactus a Gal
129	17	✓ / Rex Rhodomi talia comperiens, Nortmannorum exercitum	colligit copiosum, ac / collecto, redit, pagum Ueromandensem ing
123	13	✓itumque gentilem inducant, rex copias unde congrediatur	colligit. / Deumque propitiaturum confisus, alienigenis cum DCCC
108	5	✓. / Arnulfus tanta suorum calamitate confectus, milites	colligit, eosque in Erluinum / mittit, qui eius terram usque ad
293	9	uo / collecti sese conferant. O(do) interim suos placat	colligit et incitat. Ratusque Belgas et / piratas tempestivos, c
106	25	✓steriolu<m.> / Arnulfus itaque militum electorum copiam	colligit, facinus quesitum patraturus. Iterque / carpens cum dua
65	8	✓tione de quibusdam. Eius quoque consilio militum copias	colligit ire / vol<ens> hostili<ter> in eos qui nulla penitentia
116	14	✓. REX IN PARtibus Burgundie exercitum contra tirann(os)	colligit. / Rex cum rei militaris inopia contra tirannos nihil m
			Colligitur
178	9	nodus episcoporum post dies XL habenda indicitur. / 16.	Colligitur ergo consummatis diebus in pago Meldensi secus fluviu
			colligunt
55	5	✓equi conatur. Sed eis elapsis, dominum occisum cum suis	colligunt, / atque multo doloris lamento Remos deportant, cum sa
			colliguntur
166	11	. Episcopi itaque Galliarum anathemate moti, apud ducem	colliguntur, et inde / gravissime conqueruntur. Ex decretis patr
			collisione
243	7	✓ssus est. Sed vigiles cum ex fremitu equorum, et aliqua	collisione / armorum aliquos adesse persentirent, et quinam esse
			Collo
69	11	mpestate, Ragenerus v(ir) c(larus) et nobiliscognomento	Collo / longus, cuius etiam obitus multam rei publice in Belgica
			collocamus
202	5	✓ Rursusque mathematicam sub phisica non preter rationem	collocamus". / 61. Reprehensio divisionis ab Otrico inutilis, ac
			collocata

Verso

P1 L. 32 Programm 1876 No 1, f. 17.

Ordo Sermonum Bernhardi
in Cantica, in hoc libro
descriptorum.

58. 59. 60. 61. 62.
67. 68. 69. 70. 71. 72.
63. 64. 65. 66.

Quinquaginta et septem
dies precedentes. et
Duos et decem, qui quidē ad
numerum 86 perficien-
dum sequi debebant,
hoc volumine non sunt
Descripti.

Halle Francke P 1

Halle Francke P1

Recto